

LÄHIVAALIT

PERUSSUOMALAISTEN
KUNTA- JA ALUEVAALIOHJELMA

2025

SISÄLLYS

KUNTAVAALIT

Alkusanat: Kevään lähivaleissa päätetään sinun asioistasi	3
1. Johdanto	4
2. Huolellisuutta rahankäyttöön ja panostukset osaamiseen, työhön ja yrittämiseen	6
Uudet työ- ja elinkeinotoimistot oikeisiin töihin.	6
Luvituksen on tapahduttava nopeasti ja ennakoitavasti	6
Kilpailutuksella laatua ja säästää	7
Monopoleja ei tule siirtää yksityiselle sektorille	7
Kuntien infrastruktuuri on huoltovarmuutta ja turvallisuutta.	7
Tyhjät kiinteistöt käyttöön tai purkuun.	8
Turhat ja vanhentuneet normit pois!	8
Tyytyväinen työntekijä jaksaa eikä vaihda muualle.	8
Huono maahanmuutto ei auta mitään eikä ketään	8
3. Lapset ansaitsevat tervettä järkeä kouluihin ja kasvatukseen	9
Varhaiskasvatus on lasten oikeus	9
Peruskoulusta ei pidä päästä ulos, jos taidot eivät riitä.	10
Koulussa ei saa joutua pelkäämään.	10
4. Loppusanat	13

ALUEVAALIT

Alkusanat: Kevään lähivaleissa päätetään sinun asioistasi	3
1. Johdanto	14
Kyseessä rahat ja henki	14
2. Terveyspalvelut potilasta varten	15
Palveluista joustavampia ja tehokkaampia	15
Riittävä, hyvinvoiva ja työtä tekevä henkilöstö	17
3. Sosiaalipalvelut	20
Työvoiman saatavuushaasteet ja kelpoisuusehdot sosiaalialalla.	20
Ostamisen osaaminen korostuu	20
Kolmannelle sektorille on paikkansa.	21
Lastensuojelua silloin kun vanhemmat eivät pärjää	21
Joustavuutta omais-, koti- ja laitoshoidon	22
Meitä on moneksi	22
4. Ensihoito, pelastuspalvelut ja väestönsuojelu	25
Ensihoito ei ole taksikytyi	25
Pelastuspalvelun pelastus	25
Väestönsuojelu	25
5. Hyvinvointialueiden hallinto kuntoon	26
Riittävä ja kannustava rahoitus	26
Toiminta	26
Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyö.	27
Tunnistetut riskit.	27
Ratkaisuja hallinnon korjaamiseksi	27
6. Vastuu omasta elämästä	29
Uusavuttomuudesta eroon.	29
Huonot elintavat tulevat kalliiksi	29
7. Loppusanat	30

ALKUSANAT

KEVÄÄN LÄHIVAALEISSA PÄÄTETÄÄN SINUN ASIOISTASI

Kunta- ja aluevaalit ovat Suomen lähivaalit. Koulutus, liikenne, maankäyttö, terveydenhuolto, kulttuuri, liikuntapalvelut, sosiaalitoimi ja lähes kaikki muukin monen kansalaisen jokapäiväiseen elämään liittyvä julkisen vallan toiminta on joko kunnan tai hyvinvointialueen vastuulla.

Siksi ei voi puhua vain yksistä kunta- tai aluevaaleista. Jokainen kunta on omansa, jokaisella hyvinvointialueella on omat vahvuutensa ja ongelmansa. Näitä yhdistää se, että nyt äänestetään suomalaisen elämän jokapäiväisestä sujumisesta. Siksi nämä ovat Suomen lähivaalit.

Elämme monenlaisen epävarmuuden ja vaikeuksien aikaa, ja vastuullinen rohkea päätöksenteko on tärkeämpää kuin koskaan. Kotimainen työikäinen väestömme supistuu samalla, kun ikääntyneiden määrä kasvaa. Valmiiksi maailman kireimpiin kuuluvaa verotusta ei ole mahdollista nostaa, ja nollakorjoajan loputtua velaksi ei voi elää entiseen malliin.

Tämä pakottaa valtion ohella myös kunnat ja hyvinvointialueet järjestelemään toimintojaan uudelleen. On välttämätöntä keskittyä ydintehtävien laadukkaaseen tuottamiseen. Näiden tehtävien rahoitus ei ole turvattavissa muuten kuin karsimalla vähemmän tärkeää toimintaa. Samaan aikaan talouskasvua on vahvistettava edistämällä työnteon ja yrittämisen edellytyksiä ja parantamalla kannustimia, purkamalla turhaa sääntelyä ja investoimalla vahvuuksiin.

Sosiaali- ja terveystalouden menot kasvavat vuonna 2025 yli kahdella miljardilla eurolla. Ja ne tulevat nousemaan lisää lähivuosina. On harhaanjohtavaa puhua leikkauksista, kun menot kasvavat jatkuvasti. On päivänselvää, että sotien sisällä on tehtävä muutoksia, koska tätä menoa rahat eivät mitenkään riitä. Hyvinvointialueiden rahoitus on jo nyt lähes kolmannes koko valtionbudjetista. Koko veronmaksajien rahan käyttämisen järjestelmä on Suomen

kaltaisessa maassa mietittävä tulevana vuosina uudelleen – rakenteita on saatava kevennettyä ja menoja vähennettyä, samaan aikaan aidon talouskasvun mahdollistamista parantaen.

Maahanmuutosta ei ole ratkaisuksi, sillä kilpailussa osaavista ja koulutetuista työperäisistä maahanmuuttajista Suomi ei ole vahvoilla. On erittäin tärkeää, että emme entisestään pahenna ongelmiamme sellaisella maahanmuutolla, joka kasvattaa syrjäytyneiden ja sosiaaliturkiriippuvaisen määrää tai aiheuttaa muita ongelmia. On lisäksi pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan hengen vastaista luoda etninen luokkayhteiskunta ulkomaisen halpatyövoiman tuonnilla. Päinvastoin maahanmuuttopolitiikan kiristämistä pitää jatkaa, jotta kehitys vääjäämättömiin ongelmiin, joita Euroopassa saamme yllin kyllin todistaa, voitaisiin Suomessa vielä välttää.

Suomi tarvitsee siis tehokkaammin ja paremmin tekemistä aiempaa niukemmilla resursseilla. Paremmalla politiikalla pystymme hyödyntämään uusia teknologioita, luomaan uudenlaisia toimintatapoja ja mahdollistamaan uusien yritysten synnyn. Tämä luo uusia työpaikkoja ja vientimahdollisuuksia, joilla pystytään turvaamaan pohjoisen hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelut ja houkuttelemaan myös kipeästi kaivattuja investointeja.

Tarvitsemme toimivan, turvallisen ja rauhallisen peruskoulun, siistit kadut ja toimivan infrastruktuurin, nopeat viranomaispalvelut ja kaikkien suomalaisten saatavilla olevat perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut.

Tarvitsemme rajoja ja rotia, Suomen isänmaan suojaamisesta peruskouluun ja kaduillemme sekä veronmaksajan rahojen käyttöön.

Suomi tarvitsee perussuomalaista politiikkaa. Tule mukaan!

1. JOHDANTO

KUNTAVAALI- OHJELMA

Kunnat edustavat suomalaista perinnettä, historiaa ja paikallista osaamista. Useat kansalaisten päivittäispalvelut lastenhoidosta peruskouluun ovat kuntien järjestämiä. Kunnat huolehtivat myös siitä, että kriittinen infrastruktuuri lämmöstä veteen saavuttaa asukkaat.

Perus- ja erikoissairaanhoidon järjestämistä siirrettiin kunnilta alueille hyvinvointialueiden perustamisen yhteydessä. Kunnille näiden palveluiden järjestämisestä maksettavat valtionosuudet poistettiin.

Kunnille keskittyä aiempaa enemmän taloudellista valtaa, joka on käytettävä viisaasti. Parhaimmillaan tämä siirtymä vahvistaa kuntien kykyä parantaa elinkeinoelämän palveluita, mikä toisi yrityksiä, investointeja, työpaikkoja ja verotuloja. Mutta kunnat ovat Suomessa keskenään hyvin erilaisia.

Jatkossa kuntien kuluista yli puolet kohdistuu esi- ja perusopetukseen, varhaiskasvatukseen ja toisen asteen koulutukseen.

Vuoden 2025 alusta kunnille siirtyvät TE-palvelujen järjestäminen. Julkiset työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut

ovat kaikki saman järjestäjän vastuulla. Tavoitteena on, että tämä parantaisi palveluiden ja asiakkaiden tarpeiden kohtaamista, kun palvelut löytyvät samantalon alla. Sama järjestäjä pystyy esimerkiksi kouluttamalla reagoimaan ajoissa kuntaan tehtävien investointien vaatimiin tarpeisiin. Työllisyyden hoito edellyttää kuitenkin lisää tehokkuutta. Kukaan ei hyödy byrokratian rattaissa pyörimisestä tai palveluista, jotka eivät johda työllistymiseen tai edes työmarkkina-aseman paranemiseen.

Kunnat ovat kasvatuksen, opetuksen ja elinkeinoelämän keskeisiä toimijoita. Kunnilla on kaavoittajana, luvittajana ja paikallisinfrastruktuurin ylläpitäjänä sekä usein myös omistajana suuri vastuu alueensa toimivuudesta.

Uudistuksista seuraa kunnille myös haasteita. Palveluiden siirtämisen myötä tyhjäksi jää suuri kiinteistömassa, ja vuokratulojen menetys tuntuu kuntien kukkarossa. Suurin osa kiinteistöistä tulata- neen tarpeettomina purkamaan.

Kunnat itse ovat toivoneet norminpurkutalkoita. Samat säännöt kaikille eivät ole enää tätä päivää, sillä kunnat ovat koostumukseltaan, kooltaan ja si-

Perussuomalaiset on Suomen ainoa puolue, joka uskaltaa ja haluaa puolustaa suomalaista Suomea.

jainniltaan keskenään hyvin erilaisia. On välttämättä löydettävä joustoja.

Kuntatalouden tervehdyttäminen kestäväälle pohjalle on perussuomalaisille tärkeää. Tämä tarkoittaa väkisinkin olennaiseen keskittymistä ja vähemmän tärkeiden rahareikien karsimista. Asukkailla tärkeät palvelut säilytetään.

Koko maan pitäminen riittävän asumiskelpoisena on tärkeää ja kannatettavaa, myös turvallisuussyistä. Samaan aikaan realiteetit väestön siirtymisistä, työpaikkojen sijoittumisesta ja muusta oleellisesta on hyväksyttävä.

Kunnille varhaiskasvatuksessa sekä perus- ja ammattikouluissa ongelmia ja kustannuksia aiheuttavat maahanmuuttajataustaisuudesta johtuvat kieli- ja muut ongelmat, ja erityisesti peruskoulusta valmistuneiden jatkuvasti heikentyneet luku- ja kirjoitus- sekä matemaattiset taidot. Vaikka oppilasmäärät putoavat, oppilaskohtaiset kustannukset kasvavat, kun opiskelu venähtää ja tarvitaan enemmän ammattiapua. On inhimillinen ja kansallinen tragedia, että amiksesta valmistunut ei pääse töihin, mutta samaan aikaan duunareita haetaan ulkomailta.

Kaiken muutoksen keskellä haluamme keskittyä erityisesti lasten ja nuorten tulevaisuudesta huolehtimiseen. Ehjä ja turvallinen polku päiväkodista peruskouluun ja toisen asteen opintoihin on saatava kuntoon. Meidän on pidettävä huoli siitä, että pystymme kasvattamaan ja kouluttamaan suipistuvista ikäluokistamme työkykyisiä ja -haluisia ihmisiä, jotka jatkavat tämän yhteiskunnan kantamista yli sukupolvien.

Yhteensä 309 kunnan joukkoon mahtuu alle tuhannen asukkaan kuntia ja suuria kaupunkeja. Kuntasektori on hyvin pirstaleinen, ja kuntien tilanne ja tarpeet poikkeavat toisistaan. Joissakin kunnissa asukkaat vähenevät ja vanhenevat, kun taas toisissa kunnissa maahanmuutto kasvattaa rajusti asukaslukua. Maahanmuuttovetoiseen väestönkasvuun on suhtauduttava terveen epäillen eikä ainakaan maalailta siitä ruusunpunaisia utopioita. Perussuomalaiset on Suomen ainoa puolue, joka uskaltaa ja haluaa puolustaa suomalaista Suomea. Meille siinä ei ole mitään pahaa eikä epäilyttävää. Päinvastoin se on kaiken toimintamme lähtökohta.

2. HUOLELLISUUTTA RAHANKÄYTTÖÖN JA PANOSTUKSET OSAAMISEEN, TYÖHÖN JA YRITTÄMISEEN

Talouskasvua, työpaikkoja ja verotuloja voidaan kasvattaa ilman, että julkista rahaa käytetään entistä enemmän. Kuntien on pakko panna menot tärkeysjärjestykseen ja lakisääteisten tehtävien ohella panostaa lähinnä niihin asioihin, joilla on todellista vaikutusta talouteen ja hyvinvointiin. On parempi hoitaa ydintehtävät ja lakisääteiset tehtävät kunnolla.

Kuntien on hyödynnettävä mahdollisuutta joustoihin ja soveltamiseen paikallisesti. Kuntien olosuhteet vaihtelevat merkittävästi, joten yhdenmukaiset ratkaisut eivät toimi kaikkialla. Kunnilla on oltava vapaus tehdä päätöksiä, jotka palvelevat juuri niiden tarpeita ja vastaavat niiden ongelmiin.

2.1. UUDET TYÖ- JA ELINKEINOTOIMISTOT OIKEISIIN TÖIHIN

Kunnan rooli investointien houkuttelemisessa on ratkaiseva. Paikallisen vetovoiman, kuten sijainnin, toimivan infrastruktuurin, osaavan työvoiman ja sujuvien lupaprosessien ansiosta kunta voi houkuttaa uusia investointeja ja yrityksiä. Yritysten kannalta tärkeää on myös se, että kunta tarjoaa selkeitä ja sujuvia palveluita, jotka helpottavat toimintaa ja investointien toteutumista. Kuntien välillä on tässäkin valtavia eroja – jossakin luvan saa muutamassa viikossa, toisaalla siihen saattaa mennä jopa vuosia.

Yritysneuvonta, kaavoitus ja alueen markkinointi ovat keskeisiä työkaluja, joilla kunnat voivat edistää elinkeinoelämää ja houkuttaa uusia yrityksiä sijoittumaan alueelle. Kuntien tulee aktiivisesti tukea paikallisia yrittäjiä tarjoamalla selkeää ja asiantuntevaa neuvontaa, jonka avulla yritykset voivat kasvaa ja kehittää toimintaansa. Tähän kuuluu myös uusien yritysten perustamisen helpottaminen ja paikallisten markkinoiden tarpeiden ymmärtäminen.

Kunnan on myös panostettava alueen markkinointiin houkutellessaan ulkopuolisia yrityksiä ja investointeja. Tämä edellyttää, että kunnilla on käytettävissään ajantasaista ja tarkkaa dataa, joka auttaa yrityksiä tekemään päätöksiä sijoittumisestaan. Kunnat voivat toimia datan kerääjinä ja tarjoajina, antaen yrityksille tietoa esimerkiksi työvoiman saatavuudesta, infrastruktuurin tasosta ja toimitilojen saatavuudesta.

Työvoiman ja elinkeinoelämän etuja uudet toimistot voivat palvella paikallisesti parhaiten, kun ne voivat tietäessään työnhakijat viestiä yrityksille, millaista työvoimaa alueella olisi nopeasti saatavilla. Toisaalta toimistot pystyvät myös tarjoamaan työntekijöille vanhat ja uudet yritykset ja niiden tarpeet tuntevana nykyistä paremmin työtä. Tämä on koko uudistuksen idea, ja tämän kaksisuuntaisen toiminnan on oltava tehokasta ja kaikkien vaivaa säästävää. Saman kaksisuuntaisen prosessin on koskettava työpaikkojen ohella työvoimakoulutusta. Kuntien on ohjattava työvoimaa sellaiseen koulutukseen, jonka ne arvioivat oikeasti parantavan työllistymisen mahdollisuuksia, ja työvoimakoulutuksen tarjonta ja sisältö on suunniteltava yhteistyössä lähialueiden yritysten kanssa. Vähien veroeurojen tuhlaaminen vain työttömien kiusaksi järjestettäviin kursseihin rikkauttavat vain konsultteja ja kaunistavat vähän tilastoja, ja tämän on kerta kaikkiaan loputtava uudistuksen myötä.

2.2. LUVITUKSEN ON TAPAHDUTTAVA NOPEASTI JA ENNAKOITAVASTI

Luvitusprosessit ovat keskeinen osa yritystoiminnan ja rakentamisen edellytyksiä kunnissa. Perussuomalaiset korostaa, että lupa-asoiden käsittelyssä on pyrittävä sujuvuuteen ja nopeuteen, jotta inves-

toinnit ja yritystoiminta eivät viivästy turhan byrokratian vuoksi. Yritysten on saatava lupa-asioissaan selvät ja läpinäkyvät reitit, jolloin ne voivat luottaa siihen, että päätökset tehdään oikea-aikaisesti ja reilusti.

Samalla kun prosesseja sujuvoitetaan, on varmistettava, että luvutukset eivät joudu ristiriitaan paikallisten säädösten kanssa. Kunnan tehtävä on tasapainoilla kehityksen ja sääntelyn välillä niin, että päätöksenteko on vastuullista, mutta ei turhan hidasta. Yhden luukun periaate on hyvä keino varmistaa, että yritykset saavat tarvitsemansa luvan ja avun samasta paikasta, ilman että niiden tarvitsee asioida useiden eri viranomaisten kanssa. Tässä hallitus tekee osansa ja uudistaa kokonaisuutta. Kyse on myös kuntien omasta tahtotilasta sujuvoittaa luvitusprosesseja ja aikatauluja kohtuullisiksi ja investointeja houkutteleviksi.

2.3. KILPAILUTUKSELLA LAATUA JA SÄÄSTÖÄ

Kunnan hankintaosaamista on kehitettävä, ja kilpailu on saatava toimimaan paremmin. Hankinnat on kilpailutettava reilusti aina, kun se on mahdollista, ja kuntien on vältettävä monopolimaisia inhouse-ratkaisuja. Markkinoita ei pidä pelätä.

Paremmalla kilpailulla voidaan usein saada parempaa laatua edullisemmilla kustannuksilla. Julkisten palveluiden tuottaminen voidaan kuitenkin hoitaa tehokkaasti myös yksityisten toimijoiden kautta silloin, kun se on järkevää ja kustannustehokasta. Esimerkiksi IT-palvelut ja ruokahuolto ovat toimialoja, joissa kilpailuttaminen voi tuoda kunnalle merkittäviä säästöjä ja samalla parantaa palveluiden laatua. Inhouse-yhtiöiden toiminta on rajoitettava vain sellaisiin tilanteisiin, joissa kilpailu ei ole realistinen vaihtoehto. Kilpailu on saatava toimimaan siellä, missä se on mahdollista, sillä se edistää parempaa laatua ja kustannustehokkuutta.

Hankinnat on mahdollisuuksien mukaan toteutettava osissa, jotta pienemmätkin yritykset voivat osallistua tarjouskilpailuun. Paikallisten yritysten osallistuminen mahdollistaa paikallisen osaamisen hyödyntämisen sekä lisää alueellista yritystoimintaa ja työpaikkoja.

2.4. MONOPOLEJA EI TULE SIIRTÄÄ YKSITYISELLE SEKTORILLE

Kuntayhtiöillä on merkittävä rooli kuntien palveluiden järjestämisessä ja infrastruktuurin ylläpidossa. Perussuomalaiset korostaa, että luonnollisia monopoleja, kuten vesihuolto- tai energiayhtiöitä, ei tule yksityistää.

Tähän asti kunnat ovat voineet tehdä omaisuudellaan käytännössä mitä tahansa – myydä, vaihtaa tai hävittää. Aiempi vesihuoltolaki ei asettanut mitään rajoituksia yksityiselle omistukselle ja määräysvallalle. Tämän takia hallitus teki lakiesityksen, joka velvoittaa kunnat säilyttämään omistuksellisen määräysvallan vesilaitoksissa, ja esitystä tiukennettiin niin, että kunnat eivät saa myydä omistustaan vesihuollossa jatkossa lainkaan. Aiemmista yksityistämismisvirheistä on otettu opiksi eikä lakia kevyempi toive ole tässä tilanteessa riittävä ratkaisu.

Perussuomalaisten kanta asiaan on selvä – luonnolliset monopolit kuuluvat julkisen vallan tehtäviin ja omistettavaksi, eikä yksityistä holtitonta rahastusta voida niissä sallia.

On tärkeää, että kuntayhtiöt toimivat läpinäkyvästi ja tehokkaasti. Kuntalaisten verovarojen käyttö on oltava tarkkaan harkittua, ja jokaisen yhtiön toiminta on säännöllisesti arvioitava. Digitalisaatio ja tekoäly voivat tehostaa kuntien palveluita, mutta henkilökohtaista palvelua on tarjottava silloin, kun se on välttämätöntä.

2.5. KUNTIEN INFRASTRUKTUURI ON HUOLTOVARMUUTTA JA TURVALLISUUTTA

Kuntien infrastruktuuri, oli se sitten kuntien omistamaa ja operoimaa tai yksityisten tuottajien tarjoamaa, palvelee kunnan asukkaita ja elinkeinoelämää, mutta sillä on myös suuri merkitys maamme huoltovarmuuden ja turvallisuuden näkökulmasta.

Turvallisuus ei ole pelkästään poliisia ja pelastustoimea, vaan myös teiden hiekoittamista, kulkureittien ja ulkotilojen valaisua, valvottuja ja turvallisia harrastus- ja liikuntamahdollisuuksia, asuntopoliikkaa sekä koulujen ja kotien yhteistyötä.

Kuntien tulisi kehittää kykyä tunnistaa ja vastata mahdollisiin häiriötilanteisiin, olivat ne sitten luon-

nonilmiöiden, inhimillisten virheiden tai vihamielisen toiminnan aiheuttamaa. Kuntien yhteistyöllä, varasuunnitelmilla ja eri hallinnonalojen välisellä vuoropuhelulla on aiempaa suurempi merkitys.

2.6. TYHJÄT KIINTEISTÖT KÄYTTÖÖN TAI PURKUUN

Kuntien omistamista sote-kiinteistöistä kolmasosa tai jopa puolet on jäämässä ilman käyttöä. Kunnat menettävät vuokratuloja 200 miljoonaa vuosittain, mutta ylläpitokustannukset jäävät edelleen maksettaviksi. Nämä tilat tulisi saada esimerkiksi nuorison käyttöön yrittäjyyden edistämisen kautta. Uusien vuokralaisten löytäminen voi tilojen luonne ja kunto huomioiden olla haastavaa, mutta purkamisen pitäisi olla viimesijainen vaihtoehto.

2.7. TURHAT JA VANHENTUNEET NORMIT POIS!

Kuntiin kohdistuu valtavasti sääntelyä. Pätevyys- ja henkilömitoitukset ovat tarkkoja ja jouston varaa on vain vähän, silloinkaan, kun se olisi hyvin mielekästä. Monet vaatimukset ja normit ovat totta kai myös tarpeen, mutta eivät suinkaan kaikki. Suomi on muuttunut valtavan byrokraattiseksi, ylisääteleväksi ja holhoavaksi maaksi muutamassa vuosikymmenessä.

Hallitus toimii osaltaan normien purkamiseksi, mutta työtä pitää tehdä myös muilla tasoilla.

2.8. TYYTYVÄINEN TYÖNTEKIJÄ JAKSAA EIKÄ VAIHDA MUUALLE

Kunnat ovat suuri työllistäjä. Tyytyväinen työntekijä ei vaihda työnantajaa tai toimialaa, eikä päädy kouluttautumaan uuteen ammattiin.

Henkilöstön työhyvinvointi, työterveyshuolto ja jatkuva kouluttaminen ovat tärkeitä keinoja työssä viihtymisen ja jaksamisen vahvistamiseksi. Samoin mahdollisuus kehittyä työssään sekä kehittää omaa toimenkuvaa ovat tärkeitä mielenkiinnon, asenteen ja tekemisen meiningin säilyttämiseksi. Henkilöstön kehityskeskusteluita on ohjattava kohti aitoa vuoropuhelua, jossa työntekijän toiveet, tarpeet ja havainnot työpaikan ongelmakohtista on huomioitava nykyistä paremmin. Tietojärjestelmä-hankinnoissa ja -hankkeissa henkilöstön kokemukset ja näkemykset on otettava päätöksenteossa keskeiseksi asiaksi.

2.9. HUONO MAAHANMUUTTO EI AUTA MITÄÄN EIKÄ KETÄÄN

Maahanmuutto on usein esitetty ratkaisu työvoimapulaan ja kuntien väestön vähenemiseen. Määrä ei kuitenkaan korvaa laatua. Suomen väestön ikärakennetta on mahdotonta korjata maahanmuutolla siten, että julkinen talous samalla myös vahvistuisi. Mikäli maahanmuuttajan kotoutumisennuste on huono ja kieli- ja ammattitaito heikko, maahanmuuttajasta aiheutuu kuluja, mutta ei verotuloja. Tällöin kyseessä on Suomen kannalta haitallinen maahanmuutto. Suomen ei ole tarkoitus olla maahanmuuttajalle kodikas, vaan maahanmuuttajan on tarkoitus kotoutua Suomeen. Osallistuminen yhteiskuntaan kielitaidon, osaamisen ja työn kautta ovat parasta kotoutumista.

Aiemmin kunnilla on ollut kannustin ottaa vastaan mitä tahansa maahanmuuttoa, koska valtio on maksanut alkuvuosien kotouttamiskustannukset, mutta uudet asukkaat ovat luoneet kysyntää kunnalle. Hallitus puuttuu tähän, mutta paljon on vielä tehtävää. Huonon maahanmuuton vetovoimatekijöitä on karsittava niin valtakunnallisesti kuin kuntatasollakin.

3.

LAPSET ANSAITSEVAT TERVETTÄ JÄRKEÄ KOULUIHIN JA KASVATUKSEEN

Kasvatus- ja koulutusjärjestelmämme on avainasemassa lasten ja nuorten tulevaisuuden kannalta. On aika ottaa järki käteen ja arvioida, miten voimme parantaa nykyisiä käytäntöjä esiopetuksessa, peruskoulussa ja toisen asteen koulutuksessa. Esiopetuksen ja päiväkotien rooli ei ole vain mahdollistaa vanhempien työssäkäyntiä, vaan niiden tulisi myös tukea lasten kasvua ja kehitystä. Peruskoulun tehtävä on antaa kaikille oppilaille tarvittavat tiedot ja taidot toiselle asteelle ja yleensä elämään kunnon kansalaisina, mutta tämä vaatii selkeää työnjakoa koulutus- ja sosiaalipolitiikan välillä. Kaikilla oppilaille oikeus saada yksilöllistä tukea, ja jokaisen lapsen ainutlaatuisuus on otettava huomioon. Tavoitteenamme on rakentaa koulujärjestelmä, joka ei ainoastaan kouluta, vaan myös kasvattaa vastuuntuntoisia ja vastuunkäymisiä kestäviä aikuisia.

Koulutusketjun läpi varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle asti on tärkeää tarjota muun muassa ruokailun, liikunnan ja kasvatuksen avulla edellytykset kasvaa ja kehittyä normaalisti ja kohti terveellisiä elämäntapoja. Terveystieteiden ja terveydenhoitokustannusten maltillistaminen ja työkyvyttömyyden torjunta täytyy aloittaa kasvatuksellisin keinoin jo nuorella iällä. Samaan aikaan kasvatuksessa on torjuttava turha ideologinen tuputus.

Perheiden rooli lasten ja nuorten kasvattamisessa on tietenkin ensiarvoinen. Koulu, kunta tai laajemmin valtio ei voi toimia joka asian hoitajana, muuten kuin silloin, kun mikään muu ei ole mahdollista. Tervettä järkeä ja rajoja tarvitaan lisää.

3.1. VARHAISKASVATUS ON LASTEN OIKEUS

Esiopetus ja päiväkodit on ensisijaisesti suunniteltu lasten kasvattamisen ohella tukemaan vanhempien työssäkäyntiä. Tämän rinnalle on maahanmuuton

Suomi on kristillinen maa ja se saa näkyä ja kuulua. Emme voi luopua perinteistämme vain koska joukossamme on ihmisiä, jotka ovat liian tyhmiä ymmärtääkseen näkemänsä.

myötä yhä suuremmaksi haasteeksi tullut maahanmuuttajaperheiden monien palvelutarpeiden täytminen.

Varhaiskasvatus voi onnistuessaan toimia maahanmuuttajataustaisten lasten Suomen kielen ja kulttuurin oppimisen välineenä. Tämä ei saa kuitenkaan johtaa tilanteisiin, joissa kielten kirjo ja heikko suomen osaaminen johtavat kaaokseen ja heikkoihin kasvatuksellisiin tuloksiin kaikkien osalta.

Perussuomalaisen näkemyksen mukaan kantaväestön ja maahamme sopeutuneiden maahanmuuttajien lasten oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen on tärkeämpi arvo kuin varhaiskasvatuksen käyttäminen heikommin pärjäävien maahanmuuttajien sopeutumisen apuna. Myös varhaiskasvatuksessa on harkittava ikäryhmien lisäksi taustaryhmiä. Asuinalueiden, päiväkotien ja koulujen eriytyemisessä etenkin suurissa kaupungeissa maahanmuutto on kaikkein oleellisin ajuri.

Nähdäksemme niillä perheillä, joiden lapset eivät osaa riittävän hyvin suomen kieltä, on suoraan velvollisuus lapsiaan kohtaan saattaa heidät mahdollisimman ajoissa suomalaisen varhaiskasvatuksen piiriin.

Perusasiat kunniaan peruskoulussa - valistusta, ei pervoilua, kasvava lapsi tarvitsee muutakin kuin tofua.

Vanhemmilla on oikeus valita, hoidetaanko lasta kotona vai päiväkodissa, mutta kyseessä ei ole aina kovin yksinkertainen asia. Ihanteellisessa maailmassa asia ratkaistaisiin lapsen etu edellä niin, että varhaiskasvatuksesta eniten hyötyvät lapset olisivat aina sen piirissä ja vastaavasti vanhemman kanssa kotona olisivat ne lapset, joiden isä tai äiti olisi omistautunut kotivanhemmuudelle harkittuna ratkaisuna.

Varhaiskasvatuspaikoista ja henkilöstöstä on pulaa. Syntyvyyden edistäminen ja hyvä perhepolitiikka edellyttävät, että paikkoja on niitä tarvitsevien saatavissa. Kotihoidontuen säilyttäminen on siis meistä tärkeää, mutta samanaikaisesti sen ei tule kannustaa sosiaaliturvavetoiseen maahanmuuttoon.

Tulevaisuudessa syntyvyyttä ja perheitä tukevan verotuksen kehittäminen voisi olla tarpeen.

3.2. PERUSKOULUSTA EI PIDÄ PÄÄSTÄ ULOS, JOS TAIDOT EIVÄT RIITÄ

Peruskoulun tehtävä on taata kaikille suomalaisille riittävät taidot ja tiedot toimia kansalaisena, päästä opiskelemaan lukioon tai ammattikouluun ja lopulta työllistyä. On tärkeää, että peruskoulu kasvattaa koululaisia vastuuntuntoiseen ja vastoinikäymisiäkin kestäväan aikuisuuteen. Suomen PISA-tulokset ovat syöksylaskussa, mitä selittävät osaksi viime vuosien epäonnistuneet opetussuunnitelmauudistukset ja nopeasti monimuotoistunut oppilasaines.

On tosiasia, että peruskouluikäiset keskimäärin eivät ole valmiita ohjaamaan itse omaa työntekoaan. Itseohjautuvaa peruskouluopetusta voisi kutsua jopa lasten hylkäämiseksi. On älytöntä vastuuttaa lapsia esimerkiksi antamaan itselleen koti-tehtäviä. Peruskoulussa oppilailta on oltava oikeus saada opetusta opettajalta. Itseohjautuvuudesta tulee peruuttaa takaisin opettajavetoiseen oppimiseen perussuomalaisten koulutuspolitiikan linjauksen mukaisesti.

Identiteetti ei oikeuta erivapauksiin - tavallisuus ei saa muuttua erikoisuudeksi.

Inklusio ei edes teoriassa toimi ilman erikseen siihen osoitettuja aikuisia koululuokissa. Eri-tyislasten tai kielitaidottomien maahanmuuttajaoppilaiden sijoittaminen muiden koululaisten sekaan ilman, että luokkiin on varattu riittävät resurssit opettaa ja ohjata, jättää koululaiset tosiasiallisesti ilman opetusta. Asia tulee hoidettua paperilla, mutta ei käytännössä. Tarkkailuluokat, erityisopetus ja kieliopetuksen tuki tarvitaan takaisin.

Jotta väestön etninen eriytyminen ei pääsisi sotkemaan koulutyötä, on tärkeää huolehtia tasa-puolisista vaatimuksista kaikille koululaisille. Jokaisen on käytäydyttävä luokassa, kielitaidoltaan vaajaat oppilaat kuuluvat S2-opetukseen, oppilaiden ja heidän vanhempiansa on kunnioitettava naisopettaja ja niin edelleen. Liikuntatunnit ja musiikin opetus kuuluvat opetusohjelmaan eikä niistä voi antaa erivapauksia. Muiden kuin kotimaisten kielten opettaminen omana äidinkielenä on asia, jota tulisi tarkastella ennakkoluulottomasti, ja mahdollisuuksien mukaan lopetettava. Niitä vanhempia, jotka eivät halua sijoittaa lapsiaan monikulttuurisiin kouluihin, ei tule syyllistää koulushoppailusta. On täysin luonnollista, että vanhemmat haluavat lapsilleen mahdollisimman hyvän ja turvallisen koulun. Kaikkien koulujen pitäisi olla tällaisia, mutta valitettavasti näin ei enää ole.

Peruskoulun tehtävä on ensisijaisesti opettaa lapsia. Syrjäytymisen ehkäisyyn tulisi käyttää sosiaali- ja talonjakopolitiikan keinoja. Koulun tulee tarjota mahdollisuuksien tasa-arvo kaikille oppilaille perhetaustasta riippumatta, mikä tarkoittaa, että jokaisella on oikeus saada ilmainen peruskoulutus.

3.2.1. KOULUSSA EI SAA JOUTUA PELKÄÄMÄÄN

Jokaiselle koululaiselle on pystyttävä takaamaan turvallinen ja rauhallinen oppimisympäristö. Yhdenkään lapsen ei tulisi joutua pelkäämään koulupäivää jo etukäteen. Kiusaamiseen, väkivaltaan, varasteluun tai seksuaaliseen häirintään on puuttettava välittömästi, ankarasti ja päättäväisesti, eikä näitä asioita saa laiminlyödä koulun sisäisellä väkensäisellä tai näennäistoimilla.

Sen, minkä oppii peruskoulussa, kantaa mukanaan läpi elämän. Meillä on liikaa esimerkkejä

Puukot kuuluvat puutöihin, ei välitunnille - tarvittaessa vanhemmat ja rehtorit vastuuseen.

siitä, millaisia haavoja kiusatuksi tai eristetyksi tuleminen aiheuttaa. Vaarana ei ole pelkästään väärin kohdeltujen koululaisten kokemusten pitkäaikaiset haitat, vaan se, mitä kiusaajat ja muut väärintekijät oppivat, ja soveltavat sen jälkeen jatko-opinnoissa, työelämässä ja kodeissaan.

Pohja jengiytymiselle, rikolliselle elämäntavalle tai piittaamattomuudelle muita ihmisiä, yhteistä omaisuutta ja yhteiskunnan sääntöjä kohtaan luodaan peruskoulussa. Meillä ei ole kansakuntana varaa menetetyille sukupolville väärintekijöiden ja heidän uhriensa muodossa.

Koulurauha on turvattava konkreettisin toimin. Pahoinpitelyä on kutsuttava pahoinpitelyksi ja tarpeen vaatiessa on tehtävä rikosilmoitus sen sijaan, että asia ratkaistaisiin koulun sisäisessä toverituomioistuimessa kuten kivakoulumenettelyllä tai hyssyteltäisiin hiljaiseksi.

Koulun aikuisten valmiuksia tunnistaa ulos sulkeminen ja muu sen tyyppinen kiusaaminen on vahvistettava. Myös näihin väkivallan muotoihin on puututtava systemaattisesti.

Alaikäinenkin väärintekijä tietää aina toimivansa väärin, ja seuraamuksitta jättäminen voi jopa vahvistaa väärin tekemistä. Alle 15-vuotias ei edes ole rikosoikeudellisessa vastuussa, mutta hänkin on vahingonkorvausvelvollinen. Korvaussummaa kohtuullistetaan muun muassa tekoiän ja varallisuusolojen -ja erojen perusteella. Valtakunnallisesti voitaisiin harkita lain muuttamista siten, että esimerkiksi jengin jäsenyys automaattisesti nostaisi korvauksia.

Kotien roolia on vahvistettava. Aikuinen ei lähikohteisesti ole vastuussa alaikäisen lapsensa saamasta vahingonkorvausvaatimuksesta kuin oman tuottamuksensa perusteella. Vastuu on esimerkiksi mahdollinen, mikäli huoltaja laiminlyö alaikäisen valvonnan tai hän antaa alaikäisen haltuun vaarallisia esineitä. Lainsäädäntö näyttää siis mahdollis-

tavan sen, että lapsensa tekemisistä piittaamaton huoltaja voisi päätyä vahingonkorvauksen maksajaksi. Tämä ohjaisi vanhempia sitoutumaan kodin ja koulun yhteistyöhön.

Valitettavasti esimerkiksi koulukiusaajan huoltajan vahingonkorvausvastuu ei yleensä ikinä toteudu, koska valvontavastuu koulupäivän aikana on vanhempien sijaan koululla. Koska on koulun velvollisuus estää vahingonteot, tuottamuksen perusteella tulisi myös opetushenkilöstön tai rehtorin pystyä joutumaan vahingonkorvausvelvolliseksi.

Jokaisessa koulussa on oltava selkeä yhdyshenkilö, jolle koululainen voi matalalla kynnyksellä ja nimettömästi raportoida havaitsemistaan vääryyksistä. Koulurauhahyödyshenkilön velvollisuus on saattaa asia opetushenkilöstön ja koulun johdon tietoon ja käynnistää toimenpiteet, joilla tilanne korjataan. Jonkun henkilön, esimerkiksi rehtorin, on oltava tarvittaessa itse vastuussa, jos tekoihin ei puututa asianmukaisesti. Jos koulun vaihtaminen on tarpeen, väkivallan käyttäjän on siirryttävä uuteen kouluun.

3.2.2. Jokaiselle sujuva suomen kieli

Heikon kielitaidon omaaville oppilaille tulee tarjota isommissa kouluissa oma opetuslinjansa, joka keskittyy nimenomaan kielenopetukseen. S2-opetuksen tavoitteiden on toteuduttava käytännössä eikä pelkästään teoriassa. Kun koululainen kohtuudella arvioiden ei enää tarvitse S2-opetusta, hänet on siirrettävä normaaliin opetusryhmään.

Tämä on sopusoinnussa sen yleisen periaatteen kanssa, että tavoitteet ja niistä johdetut vaatimukset ovat kaikille samat. Lapsi, joka tulee toimeen normaalissa opetusryhmässä, kuuluu normaaliin opetusryhmään.

Oikein kohdennettu ja riittävä kielenopetus mahdollistaa opetushenkilöstön resurssien jakamisen tasaisemmin oppilaiden kesken ja auttaisi kaikkia oppilaita kehittymään omalla tasollaan. Tavoitteena ei tule olla se, että kaikki pärjäävät yhtä huonosti, vaan että jokainen oppilas saisi parhaan mahdollisen tuen ja ohjauksen oppimisensa tueksi.

3.2.3. Tasokurssit ja tarkkailuluokat

Tasokurssien ja -luokkien käyttöön ottaminen helpottaisi oppilaiden tarpeiden yksilöllistä huomiointia. Myös lahjakkaat ja motivoituneet opiskelijat

tarvitsevat erityishuomiota ja eriyttämistä opetuksessa. Oppivelvollisuutta ei tulisi lähtökohtaisesti määritellä vuosien, vaan saavutetun ja selkeästi osoitetun opin mukaan. Tarkkailuluokkien palauttaminen olisi myös tärkeää, jotta heikommista oppimistuloksista kärsivät oppilaat saisivat tarvitsemansa tuen.

Tyrnävällä on yläkoulussa toteutettu Tavoita -malli, jossa integraation sijaan oppilaat eriytetään siten, että heikommin suoriutuville taataan mahdollisuus oppia omista lähtökohdistaan ja lahjakkaammille tarjotaan vaativampaa opetusta. Kaikki oppilaat käyvät opetussuunnitelman mukaiset asiat läpi, mutta tavoitteet ja opetustahti valitaan oppilaan lähtökohdat huomioiden. Myös opetustavoissa oppilaat voivat valita perinteisen kirjan ja sähköisen vuorovaikutteisen materiaalin väliltä. Vähemmän tasapäästämistä ja häiriötä, enemmän tyytyväisyyttä ja tuloksia! Mallilla on saatu hienoja tuloksia sekä osaamisen että kouluviihtyvyyden osalta. Pojat ovat lisäksi innostuneet lukemisesta ja tytöt matematiikasta.

3.2.4. Perustaidot edellyttävät, että luokalle voi jättää

Koululainen, joka ei saavuta opetussuunnitelman mukaisia taitoja ja tavoitteita, tulee voida jättää luokalle. Peruskoulun päättötodistuksella on arvoa vain, jos peruskoulun läpäisy on tae riittävästä taidoista, joilla pärjätä jatko-opinnoissa ja elämässä yleensä. Sama periaate koskee koululuokkia. Jos oppilas ei pärjää viidennellä luokalla, hän tuskin pärjää kuudennellakaan. On väärin koululaista itseään kohtaan päästää hänet armosta luokalta tai peruskoulusta. Oppilaiden arvioinnissa ei pidä pelätä numeroiden antamista vain sen takia, että ajatellaan numeroarvioinnin aiheuttavan pahaa mieltä osassa oppilaista.

Ilman tosiasiallista oppimistulosten saavutusta peruskouluun koululaisen käyttämä aika, vaiva ja veronmaksajien rahat menevät hukkaan ja latu kalliiseen ja epäoikeudenmukaiseen syrjäytymiseen on valmis. Mahdollisuuksien tasa-arvo voi toteutua vain, jos peruskoulutuksessa vaatimuksien minimi toteutuu myös käytännössä.

3.3. Ammattikoulut ja lukiot

Toisen asteen koulutus on avainasemassa suomalaisten nuorten osaamisen ja tulevaisuuden rakentamisessa. Lähivaaleissa päätetään laadukkaasta koulutuksesta ja varmistetaan, että se vastaa sekä nuorten että paikallisen elinkeinoelämän tarpeisiin.

Ammatillista koulutusta on vahvistettava tarjoamalla enemmän lähiopetusta ja varmistamalla, että koulutusohjelmat vastaavat työmarkkinoiden tarpeisiin. Tiivis vuoropuhelu kuntien, oppilaitosten ja yritysten välillä auttaa kohdentamaan resursseja oikein ja ehkäisee koulupudokkuutta. Koulutuksen keskeisenä tavoitteena on tuottaa osaavia, motivoituneita suomalaisia ammattilaisia, jotka voivat vastata alueiden työvoimapulaan.

Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten on oltava riittävän saavutettavia ja toimivia riippumatta siitä, asuuko nuori ruuhkaisessa vai harvaan asutussa Suomessa. Lähivaalit antavat mahdollisuuden vaikuttaa siihen, että toisen asteen koulutus palvelee suomalaisia ja vahvistaa kuntien elinvoimaa tulevaisuudessa.

Oppilaitosten rahoituksessa tai kunnissa laajemminkin ei saa kikkailla esimerkiksi tuottamalla tarkoituksella lisää maahanmuuttajia täyttämään harventuvia laitoksia, puhumattakaan, että tällaisella tehtäisiin bisnestä. Suomalaiset oppilaitokset on tarkoitettu lähtökohtaisesti suomalaisille, verorahat kotimaamme palveluihin.

3.3.1. Etäopetus ja joustavat oppimiskäytännöt

Tenttiminen ja etäopetus tulisi järjestää joustavasti, tarjoten vaihtoehtoja niille, joille se sopii. Opetuksessa olisi hyvä hyödyntää erilaista opetusmateriaalia ja menetelmiä, jotka tukevat oppimista parhaiten kullakin oppilaalla. Tavoitteena on, että jokainen oppilas saa juuri tarvitsemansa tuen ja resurssit oppimiselleen. Erityisesti ammattikoulutuksessa ei ole mahdollista painottaa etäopetusta ja itseohjautuvuutta. Kenestäkään ei tule muuraria, leipuria tai ompelijaa paperilla, vaan tekemään oppii tekemällä.

3.3.2. Laadukkaat opetusmateriaalit

Opetusmateriaalien korkea laatu on elintärkeää oppimisen kannalta. Oppimateriaalit ovat kustantajille todellinen rahasampo, joka tulisi purkaa ja lisätä

Amiksiin lisää työsaleja, vähemmän pakkoruotsia.

aitoa kilpailua. Public domain -materiaalien hyödyntäminen mahdollistaa tehokkaamman ratkaisun, joka parantaa oppilaiden oppimiskokemusta. Kirja on käyttöliittymältään ja rauhoittavuudeltaan ylivoimainen oppimisväline, eikä sähköisiä oppimateriaaleja tule itsetarkoituksellisesti lisätä. Niin kutsutussa digiloikassa on osin loikittu metsään. Kirja, vihko ja kynä ovat erinomaisia välineitä, sähköisten rinnalla.

3.3.3. Oppisopimuksilla yhteistyötä yritysten kanssa

Oppisopimuskoulutus ja yhteistyö paikallisten yritysten kanssa tarjoavat erinomaisia mahdollisuuksia opiskelijoille. Tällaiset mallit auttavat nuoria siirtymään sujuvammin työelämään ja kehittämään käytännön taitoja, jotka ovat tärkeitä tulevaisuuden työmarkkinoilla. Ammattikoulutus koostuu jo nyt pitkälti käytännön harjoittelusta työpaikoilla. Tästäkin korostuu yrittäjyyden edistämisen merkitys – virkeä yritystoiminta mahdollistaa oppisopimupaikat, joista syntyy osaavaa työvoimaa, joista syntyy myös uusia yrittäjiä.

3.3.4. Ammattitutkinto on pystyttävä suorittamaan kahdessa vuodessa

On tärkeää alkaa tarjota tiiviitä ammattitutkintoja, joihin ei sisälly yleissivistäviä opintoja. Tämä voisi erityisesti palvella aikuisopiskelijoita ja ammattinvaihtajia. Ylipäättänsä ammattitutkintoja pitäisi tiivistää siksikin, että motivaatio opiskella säilyisi paremmin. Koulutuksia on jatkossakin voitava yhteensä yhteen, kuten esimerkiksi ammatti- ja ylioppilastutkintoja. Näiden joustojen lisääminen vahvistaa opintojen saattamista loppuun tavoiteajassa, tukee tehokasta opiskelua, vähentää yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia ja parantaa opiskelijoiden työllistymistä.

4. LOPPUSANAT

Tarvitsemme vahvemman kansantalouden, järkevämmän käytettävät veroerot, yhteiskunnan jäseniksi toimintakykyisiä ja osaavia kansalaisia ja kuntiin lisää yrityksiä ja työpaikkoja. Kuntien luvitus-, kaavoitus- ja työvoimapalvelut ovat avainasemassa yritystoiminnan elinvoimaisuuden varmistamisessa. Nämä tehtävät on hoidettava hyvin ja tehokkaasti. Peruskoulun tehtävä korostuu, sillä siellä luodaan myöhemmän oppimisen, osallistumisen ja työskentelyn perusta. Meidän on pyrittävä ohjaamaan lapsia kohti oppimisen iloa, parhaansa yrittämistä ja terveitä elämäntapoja. Lapsia pitää ohjata itsestään huolehtimisen lisäksi huolehtimaan ja kunnioittamaan myös muita ihmisiä.

1. JOHDANTO

ALUEVAALI- OHJELMA

KYSEESSÄ RAHAT JA HENKI

Kuten kuntavaalit, aluevaalitkin ovat lähivaa-
lit. Monet suomalaisen elämän terveyteen
liittyvistä asioista on hyvinvointialueen
vastuulla. Haastava talous yhdistettynä
vanhenevaan väestöön vaatii priorisointia, kykyä
tehdä uusilla tavoilla sekä teknologian täysimää-
räistä hyödyntämistä.

Hyvinvointialueiden perustaminen oli raskas
uudistus, jonka monimutkaisuudesta ja lisäkustan-
nuksista varoitettiin etukäteen. Riskit ovat nyt to-
teutuneet, kun kustannukset ovat nousseet, hoitoon
pääsy vaikeutunut ja järjestelmä muuttunut entistä
sekavammaksi. Perussuomalaiset vastusti tätä uu-
distusta. Hallitus pyrkii nyt korjaamaan toimima-
tonta rakennetta pienin askelin. Riittävätkö pienet
askeleet vai olemmeko pian taas suuruudistuksen
edessä, jää nähtäväksi.

Kuntien tavoin myös alueet poikkeavat toisis-
taan merkittävästi. Joillakin alueilla asiat sujuvat,
rahoitus riittää paremmin ja toimintoja pystytään
kehittämään tehokkaammiksi ja paremmiksi. Aluei-
den on nykyistä paremmin opittava toisiltaan, mikä
edellyttää halua seurata ja kykyä muuttua. Valitetta-
vasti 21 alueen mallissa menee paljon hukkakäyttöä
siihenkin, että jokainen tekee itse, myös virheensä.

Henkilöstön palkkojen harmonisointi ja yksityis-
ten palveluntuottajien vaikea hyödynnettävyys ovat

vain joitakin niistä syistä, joiden takia uudistus nos-
taa hintoja ja voi heikentää palveluita. Koska valtio
maksaa alueiden menot jälkikäteen täysimääräisesti,
menot paisuvat helposti ja lopulliset kustannukset
tulevat viiveellä ja ennakoimattomasti valtiolle. Koko
uudistuksen tarkoitus oli hillitä kustannusten nou-
sua. Uudistuksen pääarkkitehdit, jotka nyt istuvat op-
positiassa, näyttävät unohtaneen tämän.

Henkilöstön ja ennen kaikkea sotealueiden
asiakkaiden epävarmuus ei voi jatkua. Saatavilla
oleva, laadukas ja kohtuullisesti maksukyvyyn mu-
kaan hinnoiteltu hoito on välttämätöntä. Pitkät
välimatkat ja katvealueita omaava palveluverkko
yhdessä valtiontalouden heikon tilanteen kanssa
tekevät tehtävän vaikeaksi. Kohtuullisen lopputu-
loksen saamiseksi on tehtävä kompromisseja.

Pienin, mutta määrätietoisin askelin alueiden
asukkaiden on mahdollista saada tyydyttävä perus-
terveydenhuolto, erikoissairaanhoido ja hoivapalve-
lut. Se voi edellyttää matkustamista palvelun peräs-
sä tai asiointia puhelimitse tai internetin avulla.

Hyvinvointialueita koskevia päätöksiä ei tehdä
vain alueiden valtuustoissa, vaan myös eduskun-
nassa, hallituksessa ja virkakoneistossa. Tämän ta-
kia keskustelemme myös asioista, jotka eivät tarkal-
leen ottaen kuulu aluevaltuustojen päätösvaltaan.
Pelissä ovat kirjaimellisesti suomalaisten henki ja
rahat.

2. TERVEYSPALVELUT POTILASTA VARTEN

Tällä hetkellä sairaanhoitaja tai neuvontapalvelu arvioi, onko tarvetta päivystyskäynnille, ja päivystävä lääkäri arvioi, onko tarvetta jatkotutkimuksille tai erikoissairaanhoidolle. Tämä muistuttaa liikaa portinvartiointia, jossa tavoitteena on evätä ihmiseltä palvelu, eikä ratkaista potilaan ongelmaa. Ongelman ratkaiseminen ja oikeaan paikkaan ohjaaminen pitäisi alkaa ensimmäisestä asiakastapaamisesta.

Määrältään rajallisia palveluita pyritään taroituksenmukaisuussyistä ohjaamaan niille, jotka niitä eniten tarvitsevat, mutta varjopuolena terveydenhuolto näyttää liian monelle temppuratana, jossa oireita pitää liioitella, jotta saa tarvitsemansa reseptin tai lääkäriajan, tai että pääsee hoitojonossa eteenpäin.

Kuka on hoidettava potilas? Perussuomalaisten mielestä se on aina ja ensisijaisesti suomalainen. Maamme kansainvälisesti tarkasteltuna hyvin edullisia, mutta veronmaksajille kalliita palveluita ei ole tarkoitettu laittomasti maassa oleskelevien tai terveysturistien käyttöön. Kaikki muu kuin koulutettujen ammattilaisten maahanmuutto on omiaan kasvattamaan kokonaiskustannuksia entisestään. On korkea aika alkaa rajata sosiaaliturva ja terveydenhuolto kansalaisuusperusteiseksi. Vain näin voimme välttyä kustannusten lopulliselta karkamiselta.

Pahimmillaan huono palvelu, pompotteleva ohjaus edestakaisin tai epäselvä hoitopolku johtavat terveydenhuollon palveluiden välttelyyn, jolloin vaivat pahenevat ja tulevat entistä kalliimmiksi hoitaa. On esimerkkejä, että liikuntakyvyttömän ihmisen apuvälineitä kuten pyörätuolia pantataan, ja oikeus apuvälineeseen sekä sen malli joudutaan hyväksyttämään säännöllisesti ja suostumusta neljältä henkilöltä kysyen. Tämantapainen byrokratia ja varmistelu kuluttaa henkilökunnan tehokasta työ-

aikaa, johtaa tarpeettomiin viiveisiin tai jopa koko asian unohtamiseen ja syö kansalaisten luottamusta verorahoin rahoitettuja palveluita kohtaan.

Sen sijaan, että järjestelmä pyrkii huolehtimaan sääntöjen, suositusten ja toimintatapojen noudattamisesta, pitäisi keskittyä siis potilaan tilanteeseen. Vastuuta päättää potilaan asioista ei tulisi pelätä ja laaja moniportainen päätöksenteko tulisi varata vain sellaisille asioille, joissa se on aidosti perusteltua.

Tarvitaanko terveydenhuollossa oikeasti eri ammattiryhmille omat johtajat? Entä joka osastolle osaston ylilääkäri, osastonlääkäri ja apulaisosastonlääkärit, osastonhoitaja, apulaisosastonhoitajat ja ylihoitaja? Johtamisen rakenteita voi ja täytyy keventää.

Esimerkiksi eräässä sairaalassa lähetepinoon ja jonoihin turhautunut ylilääkäri otti käyttöön puhelimen. Kun lähetteen saaneelle asiakkaalle soitettiin heti ja erikoislääkäri arvioi keskustelun perusteella sopivimman jatkohoidon, pitkistä hoitojonoista päästiin eroon.

2.1. PALVELUISTA JOUSTAVAMPIA JA TEHOKKAMPIA

2.1.1. Liikkuvilla palveluilla asiakasta lähelle

Suomessa on saatu hyviä kokemuksia lääkäri- ja sairaanhoitajabusseista. Henkilöstön ja laboratorionäytteenottokaluston vieminen sinne, missä asiakkaatkin ovat, kuten esimerkiksi kouluihin tai hoitokoteihin, on asiakkaiden ja terveydenhuoltojärjestelmän aikaa ja rahaa säästävä ratkaisu. Liikkuvilla palveluilla on mahdollista lieventää alueellisia eroja palveluiden saatavuudessa. Ne myös palvelisivat maamme kokonaisturvallisuutta, kun esimerkiksi suuronnettomuuksiin pystyttäisiin joiltain osin vastaamaan varsinaisen pelastuspalvelun valmiilla liikkuvilla palveluilla.

2.1.2. Omalääkäristä laajempaan yhteistyöhön

Hallitus on toteuttamassa perussuomalaisten pitkäaikaisen vaatimuksen omalääkärimallin toteuttamisesta. Tuttu lääkäri tuntee potilaansa tilanteen eikä joudu vastaanottotapahtumassa selaamaan heikosti toimivista potilastietojärjestelmistä kaikkea tietoa. Tämä kohentaa hoidon laatua, poistaa potilastapaamisista turhaa ajankäyttöä, vähentää hoitovirheitä ja parantaa potilastyytyväisyyttä.

Omalääkärimallia on syytä kehittää kohti perhelääkärimallia. Perhe on kokonaisuus, jossa ongelmat ovat enemmän tai vähemmän yhteisiä. Puolisot osallistuvat usein jo nyt lääkäritapaamisiin ja auttavat kotona parhaansa mukaan. On myös terveydenhoidon näkökulmasta tärkeää, että lääkäri tuntee perheenjäsenten terveydentilan ja toimintakyvyn esimerkiksi sellaisissa kotitalouksissa, joissa henkilö on puolisonsa omaishoitaja.

Samalla on lisättävä viranomaisten yhteistyötä siten, että perhettä ja sen asioita hoidettaisiin laajemmin yhteistyössä esimerkiksi siten, että soveltuvin osin omalääkäri voisi toimia perhelääkärinä. Perhelääkäri hoitaisi yksilön sijaan kotitalouden kaikkia jäseniä yhteistyössä esimerkiksi sosiaalityöntekijän tai terapeutin kanssa. Moniammatillinen tiimi saisi asiat kuntoon paremmin kuin nykyinen hajautettu malli.

2.1.3. Oikeiden palveluiden pariin ohjaaminen

Olemassa olevia palveluita on hyödynnettävä nykyistä paremmin. Tämä vähentää palveluiden ruuhkautumista, madaltaa kustannuksia ja helpottaa asianmukaisen hoidon saantia. Esimerkiksi hyvinvointialueiden järjestämä valtakunnallinen neuvontapalvelu Päivystysapu 116 117 ei ole kovin hyvin tunnettu. Palvelun tarkoitus on, että terveyshuolien vaivaama kansalainen soittaisi numeroon, jossa ammattilaiset arvioivat hoidon tarpeen ja kertovat kotihoitokeinot. Jos kotihoidon ei katsota riittävän, kansalainen ohjataan päivystykseen tai oikean terveydenhoitoyksikön piiriin.

Tämäntapaisia helposti lähestyttäviä, ymmärrettäviä ja edullisia palveluita tarvitaan nykyistä enemmän myös muilla aloilla. Kansalaisilta ei voi eikä pidä edellyttää lääketieteen tai terveydenhuoltojärjestelmämme tuntemusta. Mitä helpommin ja nopeammin oikea hoitopolku aukeaa, sen tyytyväi-

sempiä ovat asiakkaat ja sitä nopeammin vaivat tulevat hoidetuksi.

Tämä myös vähentää turhia päivystyskäyntejä, matkakustannuksia ja tuntien odottelua, sekä vapauttaa palvelut niitä oikeasti tarvitseville. Hyvinvointialueiden tuleekin tiedottaa ja kannustaa palvelun käyttöön, ja sitä on jatkokehittettävä sellaiseen suuntaan, että esimerkiksi kotihoidon palvelut sisällytetään siihen.

2.1.4. Kuilu työterveydenhuollon ja julkisen terveydenhuollon välillä

Työterveyden piirissä oleva saa sairauslomatoistuksen, lääkäritapaamisen, reseptit ja lähetteet käytännössä välittömästi. Työsuhteen alkaessa olevassa terveystarkastuksessa kartoitetaan perussairaudet, otetaan laboratoriokokeet ja ehdotellaan tarpeen mukaan tapaamista fysioterapeutin kanssa työpisteen paremmasta laadusta. Ero julkiseen terveydenhuoltoon on valtava.

Ei ole sattumaa, että ihmisten terveys usein romahtaa eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Arkiliikunnan ja monipuolisen työpaikkaruokailun jäädessä taakse ja liian usein esimerkiksi lisääntyneen vapaa-ajan täytyminen yksinäisyydellä tai alkoholilla vie nopeasti huonoille raiteille juuri siinä elämänvaiheessa, kun ikääntymiselle ei pitäisi antaa yhtään tasoitusta.

Julkisen terveydenhuollon pitäisi ottaa koppi mahdollisimman nopeasti näistä ihmisistä. Olisikin suotavaa, että eläköitymisen yhteydessä julkinen terveydenhuolto ottaisi vaikka itse suoraan yhteyden asiakkaaseen ja ehdottaisi säännölliset tapaamiset ja tarvittaessa selkeän hoitopolun. Niinkin yksinkertaiset asiat kuin ohjattu voimistelu ja voimaharjoittelu voivat lisätä huomattavasti seniorin terveitä vuosia ja säästää kustannuksia.

Myös nuoremmat, eli ne, jotka ovat työttömyyden, lasten kanssa kotona olemisen tai jonkin muun syyn takia työterveyden ulkopuolella, ja omaishoitajat, ansaitsevat parempaa. Julkisen terveydenhuollon tulisi ottaa käyttöön matalan kynnyksen linja työterveyden ulkopuolella oleville aikuisille, jolloin asiakkaan ohjaamisella varmistettaisiin terveydenhuollollinen ennakointi ja tarvittaessa seuranta.

Tämä vähentäisi syrjäytymistä ja eriytymistä, ja samalla madaltaisi kustannuksia pitkällä aikavälillä,

kun varhaisella hoidolla ja elämäntapamuutoksilla välttyttäisiin kroonistumiselta ja erikoissairaanhoidon tarpeelta.

2.1.5. Maahanmuutto maksaa kaikille

Julkisen sektorin kustannuksia voidaan maltillistaa ja ohjata nykyistä paremmin sitä tarvitseville suomalaisille, kun erikseen huolehditaan, että sairauksia ja hoidettavaa olisi vähemmän. Perussuomalaiset puhuvat luonnollisesti sairauksien ja vammojen ehkäisyyn ja varhaisessa vaiheessa saadun oikeanlaisen hoidon puolesta, mutta sen lisäksi me näemme elefantin olohuoneessa eli maahanmuuton. Kuten emme halua terveysturismia veronmaksajien piikkiin, emme halua terveys- ja eläkemuuttoa, koska siitä seuraa kustannuksia ja muita ongelmia.

2.2. RIITTÄVÄ, HYVINVOIVA JA TYÖTÄ TEKEVÄ HENKILÖSTÖ

2.2.1. Lisää työvoimaa koulutuksella ja työskentelyvelvollisuudella

Sairaanhoitajien ja erityisesti lääkärien koulutusmääriä on lisättävä vastaamaan todellista tarvetta. Lääkäreiden palkkataso on 80 prosenttia korkeampi kuin muun ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla. Työttömyys ei ole heillä todellinen riski ja kalliin koulutuksen kustantavat veronmaksajat. Lääkäriksi opiskelevilta tulee edellyttää valmistumisen jälkeen määrääkaista työskentelyä julkisella sektorilla. Nykyinen velvoite ei ole mielestämme riittävä. Suomen ei tule kouluttaa pienentyviä ikäluokkia kalliiksi keikkalääkäreiksi tai viemään työpanoksensa ulkomaille. Asian järjestäminen ei ole aivan yksinkertaista, mutta meidän on pakko kysyä itseltämme, onko muuta mahdollisuutta. Suomessa on itse asiassa määrällisesti riittävästi myös hoitajia, mutta koska heitä työskentelee paljon muualla kuin sote-sektorilla, hoitajista on pula.

2.2.2. Hoitajat takaisin Suomeen

Suomen tulisi houkutella omat hoitajansa takaisin varsinkin maailmalta. Kielitaitoa ja suomalaisten kohtaamista on vaikeampi opettaa maahanmuuttajille kuin houkutella paluumuuttajina nämä asiat jo osaavat takaisin Suomeen. Kun työehtoja saadaan kehitettyä työaikojen, bonuskäytänteiden ja jous-

tojen osalta, ja kun suomalainen arki ja peruspalvelut päiväkodeista kouluihin ovat hyvällä tolalla, Suomen houkuttelevuus kasvaa paluumuuttajien parissa.

2.2.3. Järjestörahoituksen kriteerit uusiksi

Sote-järjestöissä työskentelee 50 000 ihmistä. Henkilöstöpula johtuu osittain siitä, että monet toiminnot on siirretty kolmannelle sektorille eli järjestöjen tehtäväksi. Terveyspalveluiden järjestämisen ja tuottamisen pääasiallinen vastuu tulisi olla julkisella ja yksityisellä sektorilla. Kolmannen sektorin tulisi olla täydentävä, vapaaehtoistyötä ja kokemusasiantuntijuutta hyödyntävä vertaistukea tarjoava taho, eikä julkisen rahoituksen varassa toimiva yksityisen ja julkisen kanssa kilpaileva taho. Kolmannen sektorin tuottamia palveluita ja niiden kustannuksia on arvioitava samoin periaattein kuin muunkin ei-julkisen palvelutuotannon.

2.2.4. Mihin hoitajat katoavat?

Yli 100 000 lähihoitajaksi koulutettua ei työskentele hoitajina. Herää kysymys, miksi veronmaksajien rahoilla koulutetaan ihmisiä lähihoitajiksi, jos he eivät sovellu tai halua työskennellä hoitajina. Osasyynä on varmasti myös huonolla työn suunnittelulla. Alhaiseksi mielletty palkka ja vuorotyön lisääntyminen eivät lisää alan pitovoimaa. Hoitajien tehtävänkuvaa on myös muuttunut, kun lähihoitajaksi koulutetut ihmiset joutuvat tehostamisen nimissä tekemään työtehtäviä, jotka ovat aiemmin kuuluneet tukihenkilöstölle. Hoitajajärjestöjen mukaan alalta lähdetään myös esimerkiksi maahanmuuttajahenkilökunnan aiheuttamien kieli- ym. ongelmien takia, minkä perussuomalaiset on tuonut esille jo vuosia sitten.

2.2.5. Kannustimet kohdalleen

Henkilöstölle pitää kehittää kannustinjärjestelmiä, jotka nostaisivat ansioita hyvin tehdystä työstä. Esimerkiksi lääkäreiden palkka voisi muodostua perusosasta ja työsuoritelisästä, jolloin jokaisesta tehdystä lonkkaleikkauksesta saisi suoritelisän. Tämä ohjaisi lääkäreitä vaikuttamaan työn organisoinnin järjestämiseen nykyistä paremmin. Vastaavasti johdon palkkausta on kytkettävä esimerkiksi hoitojonojen pituuteen. Kannustimia suunniteltaessa on

Kolmatta sektoria teeskentelevä pullasorsasektori perattava - verorahoilla elävä palveluntuottaja ei ole kolmatta sektoria.

huomioitava työsuoritteiden määrän lisäksi laatu ja asiakastyytyväisyys.

Erityisesti ostopalveluita ja keikkalääkäreitä ja -hoitajia käytettäessä on kiinnitettävä huomiota kustannuksiin. Toimenpiteitä on listattu sosiaali- ja terveystieteiden raportissa ja parhaillaan selvityksessä on ostopalveluiden hintakattomalli, jollainen on jo käytössä Ruotsissa. Kaikki kustannuksia kohtuullistavat keinot on otettava käyttöön.

2.2.6. Kielitaito ja soveltuvuuskokeet

Hoitotyössä riittävä kielitaito on välttämätöntä. Potilaalla on oltava oikeus saada palvelua suomeksi tai ruotsiksi. Hoitohenkilöstön puutteellinen kielitaito johtaa väärinymmärryksiin sekä potilaan että hoitohenkilöstön puolella, mikä voi pahimmillaan johtaa hoitovirheisiin. On välttämätöntä huolehtia riittävästä kielellisen osaamisen testaamisesta sekä varmistaa, että suomalaisen työelämän käytännöt ovat hallussa.

Vajaalla kielitaidolla työtä tekevä henkilö vaikeuttaa kollegoidensa työtä ja käytännössä toimii työntekijänä alalta. Erityisesti terveydenhoidon parissa väärinymmärrysten riski ja siten myös hoitovirheiden ja tapaturmien riski kasvavat. Tätä ei voi korvata väittämällä suomalaisten olevan väärässä, ainoastaan itse ongelman paikkaaminen auttaa.

Kun perussuomalaiset nostivat tämän asian ensimmäisinä esiin viime aluevaalien alla, meidän kerrottiin olevan väärässä. Sittemmin asian ovat joutuneet myöntämään kaikki. Lähihoitajaliitto Superin jäsenilleen tekemän kyselyn mukaan lähestulkoon kellään ulkomailta rekrytoidulla työntekijällä ei ollut riittävä ammatillinen kielitaito. Suomessa ei nykyisin testata hoitajien ammatillista kielitaitoa lainkaan, vain pelkkä yleiskielitaito – siitäkin huolimatta, että laki sanoo, että sote-alan ammattihenkilöllä on oltava riittävä kielitaito.

Kaksikielisyysvaatimuksia on käytännössä pakko jatkossa löyhentää. Useiden virallisesti ruotsia osaavien todellinen ruotsin kielen taito on vajaa, ja on epärealistista odottaa, että esimerkiksi työperäiset maahanmuuttajat opettelisivat kaksi uutta kieltä, joilla ei ole mitään käyttöä Suomen ja Ruotsin ulkopuolella.

Tarvitaan myös nykyistä laajemmin soveltuvuuskokeita. Hoitoala on raskasta ihmisten parissa

tapahtuvaa työtä, jossa potilaan huomioiminen on tärkeää ja jaksaminen on koetuksella. Mitä varhaisemmassa vaiheessa henkilön todellinen soveltuvuus alalle testataan, sitä vähemmän tapahtuu opintojen keskeytymisiä, alanvaihtoa tai virheitä ja hankaluuksia käytännön työssä.

2.2.7. Paremmalla johtamisella työn laatua ja työviihtyvyyttä

Henkilöstön parempi jaksaminen ja palautuminen edellyttää myös johdolta ihmisläheistä ja toimialan tuntevaa johtamista. Vaikka talous- ja tehokkuusnäkemysten merkitys korostuu usein käytännössä, henkilöstöjohtamista on määrätietoisesti kehitettävä. Joustavat järjestelmät työvuoroihin, henkilöstön kannustaminen kehitysehdotuksiin ja ehdotusten huomioiminen, vuoro- ja päivystystyön jälkeen riittävät lepoajat ja palautumiset ovat tärkeitä keinoja, joilla henkilöstö viihtyy ja jaksaa paremmin. Huonosti johdettu työntekijä päätyy vaihtamaan työnantajaa tai peräti toimialaa. Tähän ei terveydenhuollollamme ole varaa.

2.2.8. Tietojärjestelmähajaannus ei ole kenenkään etu

Julkisessa terveydenhuollossa on käytössä aivan liian monia tietojärjestelmiä. Hyvinvointialueita ei edeltäneen hallituksen laatimassa uudistuksessa veloitettu siirtymään yhtenäisiin järjestelmiin, ja jopa yksittäisen alueen sisällä saatetaan käyttää useampia järjestelmiä. Kun jokaisella toimijalla on käytössä useita järjestelmiä, ne eivät pysty saumatomasti keskustelemaan toistensa kanssa ja huomiomaan samalla potilastietoturvallisuutta. Mikäli hyvinvointialueet eivät itse ymmärrä yhtenäistää tietojärjestelmiään, asiasta on päätettävä valtakunnallisella tasolla. Tässä asiassa pitäisi ottaa oppia kotimaisilta yksityisiltä terveysjärjestelmiltä, joilla on käytössä omat valtakunnalliset järjestelmät.

Henkilöstön työajasta merkittävä osa menee päätetyöskentelyyn. Suomessa lääkärit ottavat vähemmän potilaita vastaan kuin verrokkimaissa ja huomattavasti vähemmän kuin ennen järjestelmien käyttöönottoa. Tämä ei ole kehitystä vaan taantumista. Kun aiemmin lääkäri saneli nauhalle toimenpiteet ja toimistohenkilöstö kirjoitti ne puhtaaksi, nyt lääkäri joutuu käyttämään työaikaansa

potilaan sijaan tietojärjestelmien käyttöön. Tämä on tehotonta resurssien käyttöä.

Kömpelöt järjestelmät ja tilkkutäkkimäiset kirjaukset tekevät potilaan tietojen tarkastamisen vaikeaksi, jolloin hoitohenkilöstön tehokasta työaikaa kuluu tarpeettomasti päätetyöhön, ja samalla riskit väärinymmärryksistä kasvavat. Lukuisat järjestelmät eivät pelkästään haittaa päivittäistä työntekoa, vaan ne samalla vaikeuttavat esimerkiksi sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Myös henkilökunnan liikkuvuus vaikeutuu, kun työntekijät joutuvat toimipistettä vaihtaessaan opettelemaan uuden järjestelmän käytön.

Kansalaisten pitää olla oman oikeusturvansa takia helppoa tarkastaa omat tietonsa. Väärät kirjaukset voivat pahimmillaan johtaa tehottomaan tai jopa potilasturvallisuuden vaarantavaan hoitoon.

2.2.9. Digitalisaatio ja tekoäly on hyödynnettävä

Älypuhelimien ja erilaisten sovellusten avulla yhä suurempi osa ihmisistä kerää itsestään liikunta- ja terveystietoja automaattisesti. Nämä tietomassat tulisi pyrkiä saamaan sekä lääketieteellisen tutkimuksen että terveydenhoidon tueksi silloin, kun se on tarkoituksenmukaista.

Vaikka usein muistutetaan ikäihmisten tottumattomuudesta teknologiaan ja heidän oikeudestaan saada palveluita ihmiseltä eikä nettisivuilta, on hyvä muistaa, että suurin osa lähitulevaisuuden vanhuksista on tottunut työssä ja arjessa käyttämään digilaitteita. Heistä moni todennäköisesti toivookin sähköisten palveluiden käyttöä, hyvinvointialueen palvelukeskukselle toimistoaikaan vierailun sijaan. Hyvinvointialueiden johto ei voi pelata mummokorttia loputtomiin, vaan niiden on ryhdistädyttävä, ja alettava tarjoamaan nykyaikaisia palveluita niitä vaativille. Tämä on niin asiakkaan kuin veronmaksajan etu.

Laajojen potilastietotekstimassojen, havaittujen oireiden ja laboratoriotulosten perusteella tekoälyn hyödyntäminen tulee varmasti yleistymään. Lähitulevaisuudessa lääkärin tavatessa potilaan tekoäly poimii lukuisista järjestelmistä usein pitkänkin ajan kuluessa vaihtelevin kirjaustapojen kautta syntyneestä datamassasta oleelliset tiedot.

Tekoäly esittää lääkärille ehdotuksia mahdol-

lisista tarkentavista ja varmistavista kysymyksistä. Ja kun lääkäri keskustelee potilaan kanssa, tekoäly kuuntelee taustalla ja kirjoittaa muistiinpanot automaattisesti, sekä tekee keskustelusta ja päätetystä hoitolinjasta järjestelmään kirjattavan yhteenvedon, jonka lääkäri lopuksi kuittaa itse.

Tämä kaikki edellyttää olemassa olevilta järjestelmiltä joustavuutta tulevan kehityksen suhteen sekä riittävän mahdollistavaa lainsäädäntöä. Tämä edellyttää poliitikoilta lainsäädännön kehittämistä ja hyvinvointisektorilta valmiuksia määritellä hankittavien ja käytettävien tietojärjestelmien ominaisuuksia ja laajennusmahdollisuuksia. Hyvinvointialueiden tulee tehdä yhteistyötä muiden alueiden kanssa ja hankkia tulevaisuudessa keskenään toimivat tietojärjestelmät.

2.2.10. Etäpalveluilla turha ralli ja välimatkojen haitat pois

Etäpalveluiden käyttöä tulee lisätä silloin, kun se on tarkoituksenmukaista. Joskus potilas on syytä tavata, mutta usein riittää pelkkä puhelu. Laajassa käytössä olevia älypuhelimia pitäisi pystyä hyödyntämään nykyistä paremmin. Lääkärinaika videopalaverina on monin paikoin käytössä ja voisi yleistyessään vähentää alueellista eriarvoisuutta ja asiakkaiden kuljetusmaksuja. Jos asiakkaalla on näppylä, pitäisi olla mahdollista lähettää siitä kuva terveyskeskukseen, jossa lääkäri arvioisi, onko näppylää syytä tulla näyttämään paikan päälle. Kyse ei ole pelkästään kustannustehokkuudesta ja lähipalvelujen supistamisesta, vaan siitä, että monille asiakkaille tämäntapaiset palvelut ja toimintamallit ovat luonteva ja vaivaton tapa. Jos ne toimivat hyvin yksityisellä sektorilla, miksi niitä ei voisi hyödyntää myös julkisella.

*Suomea puhuva hoitaja
on perusoikeus.*

3. SOSIAALIPALVELUT

Sosiaalipalvelut tarjoavat tukea elämässä, kun on ongelmia. Sosiaalipalveluihin tulee suhtautua turvaverkkona, joka ottaa kopin ja auttaa pahimman ylin – mutta ei kädestä pitäen kannattele läpi arjen muita kuin niitä, jotka sitä välttämättä tarvitsevat.

Sosiaalipalvelut ehkäisevät sosiaalista syrjäytymistä ja edistävät osallisuutta. Ne tarjoavat apua lähisuhde- ja perheväkivaltaa sekä muuta väkivaltaa, hyväksikäyttöä ja kaltoinkohtelua kohdanneille sekä apua äkillisiin kriisitilanteisiin. Sosiaalipalveluiden tehtäviin kuuluu auttaa perheitä lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin varmistamisessa. Sosiaalipalvelut tarjoavat tukea päihteiden ongelmakäytön kanssa sekä apua mielenterveysongelmiin. Ne myös tukevat asiakkaan omaisia.

Sosiaalipalveluissa kiireellinen avun tarve on arvioitava välittömästi. Lisäksi jokaisella on oikeus saada palvelutarpeen arviointi. Palvelutarpeen arviointi on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivästystä. Arvio tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaistensa, läheistensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Nimetty omatyöntekijä edistää asiakkaan palvelujen järjestymistä arvioinnin mukaisesti.

3.1. TYÖVOIMAN SAATAVUUSHAASTEET JA KELPOISUUSEHDOT SOSIAALIALALLA

Sosiaalialalla työskentelee runsaasti eri ammattiryhmiä, suurimpina lähihoitajat, sosionomit (AMK) ja sosiaalityöntekijät. Perustietoa näiden eri ammattiryhmien tehtävistä ja asemasta sosiaalialan työssä on vähän. Jos hankittu tutkinto ei realisoitu parempana työpaikkana tai kiinnostavampina työtehtävinä, palataan helposti koulutuksen pariin hankkimaan uusi tutkinto. Tämä on haaste työntekijöiden saatavuudelle.

Tällä hetkellä todellisuus on, että kaikkia työntekijäryhmiä ei ole riittävästi saatavilla, Mikäli lainsäädäntö ei mahdollista sijaisten käyttöä, mutta työkuorma kasvaa koko ajan, lopputulos on kestämätön niiden vähien ammattilaisten kannalta, jotka siitä joutuvat selviämään.

Kelpoisuusvaatimusten selkeyttäminen ohjaisi sosiaalihuollon ammateissa tarvittavan koulutuksen sisällön kehittämistä vastaamaan entistä paremmin työelämän muuttuvia tarpeita. Sosiaalialan palvelujen tuottamisen ongelmat ja sosiaalipalveluihin kohdistunut negatiivinen julkisuus heikentävät sosiaalialan veto- ja pitovoimaa.

3.2. OSTAMISEN OSAAMINEN KOROSTUU

Tilaaaja-tuottajamallissa tilaajan ostamisen osaaminen nousee keskeiseen asemaan. Suurilla toimijoilla on korkea myymisen ja sopimusten kirjoittamisen osaaminen, ja tähän on pystyttävä vastaamaan yhtä korkealla ostamisen osaamisella.

Toimijoiden lukuisa määrä peittää alleen keskittymisestä aiheutuvia ongelmia. Kun esimerkiksi yksityisiä hoitokotitoimijoita liitetään yrityskauppoilla osaksi valtakunnallisia palveluntarjoajia, toiminnot keskittyvät vain yhdelle tai kahdelle hoivajättille, mikä vähentää tervettä kilpailua. Epäkohtia ja riis-tohinnoittelua torjutaan tehokkaimmin tarkoilla palvelukuvauksilla, pitävillä hintakatoilla ja tehokkaalla valvonnalla, joka myös määrittelee tuntuvat sopimussakot niille toimijoille, jotka ovat laiminlyöneet velvoitteitaan. Tarvittaessa kilpailun puutteeseen on vastattava alan toimijoita pilkkomalla. Kustannusten karkaamista ja laadun heikkenemistä torjutaan parhaiten uskottavalla uhalla sakoista ja pakkopilkkomisista.

Yksityinen palveluntuottaja ei ole valtion tai

hyvinvointialueen vihollinen, vaan parhaimmillaan luotettava kumppani. Yksityiset toimijat onnistuvat joskus palvelutuotannossaan korkeampaan tehokkuuteen kuin julkiset toimijat. On maamme etu, jos julkinen toimija pystyy ottamaan opiksi yksityisen sektorin onnistuneista toimintatavoista.

3.3. KOLMANNELLE SEKTORILLE ON PAIKKANSÄ

Ihminen voi syrjäytyä monella tapaa ja lukemattomista syistä. Inhimillisistä ja taloudellisista syistä johtuen olisikin tärkeää ehkäistä, pysäyttää ja hidastaa syrjäyttäviä noidankehiä, kuten pitkäaikaistyöttömyyttä, riippuvaisuussairauksia tai esimerkiksi masennuksen takia kotiin jäämistä. Vaikka aikuisten ihmisten tuleekin pääsääntöisesti kantaa vastuu omasta elämästään, kaikille se ei riitä.

Viranomainen ei ole lähimainen tai paras kaveri. On hyödynnettävä muita keinoja, ja tässä kolmannella sektorilla on vertaistuen, kaveririnkien ja moderoitujen keskustelukanavien kautta merkittäviä mahdollisuuksia. Kolmannen sektorin ei pitäisi olla entisten poliitikkojen leikkikenttä, vaan järjestön aiheesta kiinnostuneiden, kokeneiden ja motivoituneiden ihmisten yhteenliittymä, joka pyrkii verorahoitteen liiketoiminnan sijaan tarjoamaan sitä, mitä julkinen tai yksityinen sektori ei voi tarjota – kuten kokemusta vastoinkäymisistä ja ihmisen ääntä. Valitettavasti hiljainen tieto saatavilla olevista palveluista ja niiden todellisesta luonteesta löytyy usein muualta kuin värikkäistä alan toimijoiden esitteistä.

Järjestökenttää on syytä tarkastella kriittisesti, kun etsitään säästöjä. Viestintä- ja yhteiskuntasuhdejohtajia ei välttämättä tarvita organisaatiossa, jossa varsinaisen työn tekevät vapaaehtoiset.

3.4. LASTENSUOJELUA SILLOIN KUN VANHEMMAT EIVÄT PÄRJÄÄ

Kuka tahansa vanhempi voi valitettavasti olla hetkellisesti tai pitempiä aikaisesti kykenemätön huolehtimaan lapsistaan. Jos lapsella on jokin terveydellinen diagnoosi tai esimerkiksi päihdeongelma, tilanne voi olla ylivoimaisen raskas parhaallekin vanhemmalle. Myös ristiriidat kulttuurierojen takia voivat vaarantaa niin lasten oikeuksien toteutumisen kuin aikuisten jaksamisen. Aihe on ollut pitkään tabu, mutta tähän maahanmuuton mukanaan tuomaan ongelmaan on puututtava nykyistä varmemmalla otteella. Muun muassa tyttöjä rajoittava ”kunnia”-väkivalta on asia, joka on tunnistettava ja johon on puututtava.

Lastensuojelu toimii silloin, kun on aihetta epäillä. Akuutin tilanteen jälkeen se seuraa, ja lopulta laskee irti. Vanhempien ei tulisi kokea lastensuojelua vastustajinaan, vaan tukea ja apua tarjoavana viranomaistahona.

Lastensuojeluun liittyy myös bisnes, sillä yritykset tuottavat hyvinvointialueille lastensuojelun toimintaa. Lastensuojelun markkinat nielevät yli miljardi euroa vuodessa. Lastensuojelun vähäisten resurssien painopiste pitää saada perheille annettavaan varhaiseen tukeen haasteellisissa tilanteissa. Huostaanoton tulee olla aidosti viimesijainen keino. Erityishoitopaikkoja tulee olla tarjolla riittävästi väkivaltarikoksia tekeville ja huumeita käyttäville nuorille.

Päätäjien tulee olla erityisen kiinnostuneita niistä alueista, joilla on lastensuojeluun liittyviä kuluja paljon. Tarvittaessa tulee kriittisesti tarkastella syitä, jotka tuottavat esimerkiksi huostaanottoa normaalia enemmän.

3.5. JOUSTAVUUTTA OMAIS-, KOTI- JA LAITOSHOITON

Useimmat meistä joutuvat ennemmin tai myöhemmin muiden ihmisten ja yhteiskunnan tuen varaan. Liian tarkkarajainen ja yksisuuntainen ihmisten hoito ei palvele tätä päivää, missä ihmisten terveydentila ja esimerkiksi perheolosuhteet voivat muuttua lyhyelläkin varoitusajalla.

Tyypillisesti ihminen pärjää pitkäänkin omahoidolla ja satunnaisilla terveydenhoidon palveluilla. Siinä vaiheessa, kun vaivat pahenevat ja toimintakyky heikkenee, myös avuntarve kasvaa.

Alkuvaiheessa usein pärjätään omaishoitajalla, jos sellainen on mahdollista järjestää. Perussuomalaisten pitkän aikavälin tavoite on saattaa omaishoidon korvaukset verottomiksi ja nykyistä kohtuullisemmalle tasolle. Tällä hetkellä omaishoitajien työn tärkeys ja siitä yhteiskunnalle kertautuvat säästöt hoitokuluissa eivät heidän saamassaan korvauksessa näy. Aivan liian suurella osalla omaishoitajista jäävät lakisääteiset vapaapäivät pitämättä. Omaishoitajien jaksamisesta ja vapaapäivistä huolehtiminen maksaa itsensä takaisin moninkertaisesti.

Seuraavassa vaiheessa kotihoidon palveluita aletaan käyttää entistä enemmän. Ateriapalvelut ja arjen toimissa, kuten vaikka peseytymisessä auttaminen, kuuluvat tähän vaiheeseen. Kotihoidon intensiteettiä voidaan säätää harvemmin tapahtuvista kohtaamisista useasti päivässä tapahtuviin vierailuihin asiakkaan kotona. Kotihoidon avulla asiakas voi jatkaa kotonaan asumista ja lähestulkoon normaalia elämää pitempään, ja samalla välttyään kalliilta ympärivuorokautiselta laitoshoidolta.

Terveydenhoidon järjestämä kotihoito on kustannustehokas ja inhimillisesti arvokas hoitomuoto. On kaikkien etu, että huolenpitoa tarvitseva ikääntynyt tai sairas ihminen voi asua kotonaan niin pitkään kuin mahdollista. Kotihoito tulee järjestää paikallisten olosuhteiden mukaan kuvittelematta, että yhdet ja samat kriteerit sopisivat kaikkialle, ja siihen on varattava asianmukaiset resurssit.

Kaikilla ei ole mahdollisuuksia omaishoitoon eikä kaikille riitä kotihoidon palvelut. Tuolloin tuetun asumisen muodot ja viimekädessä laitoshoidot ovat ainoa jäljelle jäävä vaihtoehto.

On väärin, jos itsekkin usein vajaakuntoisille omaishoitajille säilytetään liian raskaita tehtäviä. Samoin on väärin, jos ihmisiä pidetään kotihoidossa siinäkin vaiheessa, kun jo tarvittaisiin ympärivuorokautista tukea.

Olisikin tärkeää, että asiakas pääsisi siirtymään hänelle sopivimman hoitointensiteetin tasolle mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samoin olosuhteiden tai kunnan kohentuessa paluu matalamman intensiteetin hoitotasolle tulisi olla helpposti järjestettävissä. Potilaan, jonka kunto kestää palata laitoshoidosta takaisin omaishoitajan luo, tulisi saada se tehdä ilman pelkoa siitä, että menettää jo saadun laitospaikan. Asiakkaan tilannetta tulee tarkastella säännöllisesti ja asiakkaan omien toiveiden ja kunnan perusteella valita tarkoituksenmukaisin paikka.

3.6. MEITÄ ON MONEKSI

Suomi on suomalaisten koti. Osa meistä on terveitä ja toimintakykyisiä, mutta osa on sairaita tai muulla tavalla heikommin pärjääviä. Kansallisvaltio pitää kaikista omistaan huolta.

Vammaiset, sairaut, päihdekuntoutujat, vankilasta vapautuvat, perheväkivaltaa paossa olevat ja monet muut tarvitsevat kodin ja tukea selviytyäkseen elämässään eteenpäin. Erityinen haaste ovat moniongelmaiset, sillä usein ongelmat kulkevat käsi kädessä. Esimerkiksi mielenterveys ja päihdeongelmat liittyvät usein toisiinsa, aivan kuten päihteen ja perheväkivalta. Yhteiskunnan apu ja tuki tulisi kohdistaa erityisesti sinne, missä se on tuloksellista. Perheväkivallan uhan alle joutuneelle puolisolalle ja lapsille on järjestettävä tilapäismajoitus ja askeleet eteenpäin välittömästi syrjäytymisen ja muiden ongelmien välttämiseksi.

Kansalaiset suhtautuvat usein kielteisesti asumisyksiköiden perustamiseen asuinalueilleen. Pelätään rikollisuuden, häiriöiden ja yleisen turvattomuuden lisääntymistä omilla kotinurkilla. Yleisissä asenteissa huonossa jamassa olevia kohtaan on varmasti parantamisen varaa, mutta pelot ja huolet eivät ole aiheettomia. Pääsääntöisesti todennäköisiä häiriöitä aiheuttavien yksiköt tulisikin pyrkiä sijoittamaan alueille, jossa nämä ihmiset saisivat etäisyyttä vanhoihin piireihinsä ja elämäntapoihinsa,

samalla kun ne, jotka eivät ole tosiasiallinen uhka tai häiriö muille, tulisi toivottaa tervetulleiksi. On kaikkien etu, että esimerkiksi vangit tai päihteiden käyttäjät pääsisivät mukaan ja kiinni tavalliseen arkeen. Asumispalveluita järjestävien tahojen toiminnan suunnittelua ja yhteistyötä alueen asukkaiden kanssa tulisi kehittää nämä näkökulmat huomioiden.

3.6.1. Kasvatus- ja perheneuvonta heti

Jokaisessa perheessä asioista vastaa ensisijaisesti vanhempi, tämän määrää jo lakikin. Kun ongelmia alkaa esiintyä, halvinta ja tehokkainta ongelmien hoitoa on puuttua niihin päättäväisesti varhaisessa vaiheessa. Kun lapsi alkaa oireilla, koulunkäynti ei suju tai jos vanhemman päihteidenkäyttö herättää huolta, perheen olisi hyvä saada apua mahdollisimman nopeasti.

Tavoitteena tulee olla matalan kynnyksen asiakkuus ja perheen omaan tilanteeseen sopiva tuki, ei ennalta määrätty polku.

3.6.2. Mielenterveystyö

Suomessa vallitsee suoranaisten mielenterveysongelmien epidemia varsinkin nuorena väestössä. Nuorten aikuisten työkyvyttömyyseläkkeelle jääminen mielenterveysyistä on yleistynyt niin paljon, että ei liene liioittelua todeta ilmiön olevan kansallinen tragedia ja ongelmien kansansairaus. Asiasta pitäisi voida keskustella muutenkin kuin aina liian toimimattomien palveluiden kritiikin kautta. Olisi ennakkoluulottomasti etsittävä syitä sille, miksi niin monen mielenterveys nykyisin pettää.

Ennaltaehkäisy ja matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen välillä ei tule nähdä jyrkkää rajaa. Tarvitaan matalan kynnyksen ja matalan intensiteetin keskusteluapua oppilaitoksiin ja kuntiin. Haastavana jatkuvassa taloudellisessa tilanteessa on syytä pohtia resurssien uudelleen suuntaamista tämän mahdollistamiseksi. Kirkolla, vapaaehtoistyöllä ja vertaistuellalla on tässä suuri merkitys.

Varhaisella avulla suuri osa mielenterveyden ongelmista ei muutu elämää rajoittaviksi ja varsinaista lääketieteellistä apua vaativiksi tiloiksi. Mielenterveysyistä syrjäytyminen on sekä kansantaloudelle erittäin kallista että ihmiselle itselleen tuskallista.

3.6.3. Riippuvuussairauksista

Riippuvuussairaus voi kohdistua uhkapeleihin, alkoholiin, lääkeaineisiin, laittomiin huumausaineisiin, nikotiiniin, seksiin ja moneen muuhun asiaan. Määritelmällisesti kyseessä on sairaus silloin, kun henkilö itse tai hänen lähiympäristönsä kokee riippuvuuden olevan olemassa ja aiheuttavan selvää haittaa joko henkilölle itselleen tai muille.

Perussuomalaiset ei halua olla moraalipoliisi, joka päättää, kuinka paljon ihmiset saavat lotota tai edes juoda. Riippuvuussairauksia tulee arvioida, torjua ja hoitaa kahden yleisperiaatteen avulla: mikä on henkilön itse kokema haitta-aste, ja millaisia haittoja, vaaratilanteita ja kustannuksia riippuvuus aiheuttaa muille ihmisille ja veronmaksajille.

Yhteiskunnan tehtävä on osoittaa tukensa niille, joiden riippuvuus ei kotikonstein ratkea, ja valistamalla ja lainsäädännöllä pyrkiä ehkäisemään riippuvuussairauksien puhkeamista.

Saatavilla oleva katkaisuhuolto on yhteiskunnan tarjoamista palveluista ehkä tärkein. Esimerkiksi alkoholi-, lääke- ja huumausaineiden käytön äkillinen lopetus ilman asianmukaista lääketieteellistä seurantaa ja hoitoa voi olla jopa hengenvaarallista. Katkaisuhoidon tehtävä ei ole kuitenkaan kuntouttaa riippuvaisuussairasta vain jatkamaan vanhoja tapojaan, vaan siihen pitäisi aina sisältyä keskustelu ja ehdotus esimerkiksi vertaistukiryhmien hyödyntämisestä.

Terveystieteidenhuoltojärjestelmämme suhtautuu haittojen vähentämiseen liian vaihtelevasti samalla kun ihmisiä yritetään esimerkiksi ohjata käyttämään miedompia alkoholijuomia tai käyttämään nikotiini- tai opiaattiriippuvuuksiinsa korvaustuotteita,

Lääkkeiden ja huumausaineiden väärinkäyttö on Suomessa vakava ongelma. Etenkin nuorten huumausaineiden käyttäjien kuolleisuus on maassamme kansainvälisessä vertailussa huomattava. Liian usein haittojen vähentämiseen tähtäävä politiikka ehdottaa keinoja, jotka muistuttavat lähinnä väärinkäytön jatkamisen mahdollistamista.

Perussuomalaisten kannattama nollatoleranssi ei tarkoita sitä, ettemme ymmärtäisi huumeita joka tapauksessa käytettävän. Pidämme kuitenkin tärkeänä sen ymmärtämistä, että huumeet ovat ihan vanhanaikaisesti paha asia. Niistä ei seuraa

mitään hyvää, ja huumeita vastaan on taisteltava yhteiskunnassa. Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla.

Tämän takia emme esimerkiksi kannata käyttöhuoneita. Emme halua olla tukemassa käyttöä ja on itsestään selvää, että käyttötilojen lähiympäristön haitat esimerkiksi huumekaupan ja häiriöiden muodossa olisivat voimakkaat, aivan kuten asumispalveluiden osalta on jo nähty.

Kouluilla on tärkeä rooli riippuvuuksien ennaltaehkäisyssä, mutta emme usko pelotteluun tai ylhäältä saneltuihin moraalisaarnoihin. Sen sijaan painotamme realistista ja faktapohjaista valistusta, joka antaa nuorille tietoa päihteiden ja muiden riippuvuuksien riskeistä sekä auttaa heitä tekemään vastuullisia valintoja. Koulujen tulisi tarjota myös konkreettisia työkaluja elämänhallintaan ja mielenterveyden tukemiseen, sillä usein

riippuvuudet kytkeytyvät laajempiin ongelmiin.

Ongelman monitahoisuus on myönnettävä ääneen. Ei ole mitään yhtä taikakeinoa, jolla ihmisten päihteiden käyttö saataisiin pidettyä ongelmattomana. Työtä paremman huomisen puolesta on silti jatkettava.

Kouluissa on opetettava, että on olemassa riippuvuutta aiheuttavia asioita, ja että laillisistakin asioista voi aiheutua ongelmia – aluksi pieniä ja myöhemmin suuria. On muistutettava, että kukaan alkoholia vappuna maistava tai kerran kannabista kokeillut ei välittömästi kuole tai muutu addiktiksi, mutta silti jostain ne rappioalkoholistit ja huumeisiin kuolevat tulevat. Ainoa varma tapa välttyä ongelmilta on olla käyttämättä, eikä alkuvaiheen koetuihin kivoihin asioihin ja ongelmattomuuteen pitää luottaa.

4. ENSIHOITO, PELASTUSPALVELUT JA VÄESTÖNSUOJELU

Pommisuojat on laitettava kuntoon.

4.1. ENSIHOITO EI OLE TAKSIKYTTI

Merkittävä osa ensihoidon käynneistä osoittautuu turhiksi. Jopa joka kolmas ambulanssikäynti ei johda potilaskuljetukseen. Maassamme ambulanssikäyntejä on asukasta kohden enemmän kuin verrokimaissamme. Vaikka ambulanssikydyt ovat vähentyneet uusien hätäkeskusohjeiden myötä noin kymmenen prosenttia vuoden takaisesta, suomalaiset turvautuvat edelleen liian usein ensihoitoon.

On hyvä asia, että ihmiset hakevat ongelmiinsa aiempaa matalammalla kynnyksellä apua. Ambulanssin ei kuitenkaan ole tarkoitus olla taksipalvelu päivitykseen. Sen ei varsinkaan kuuluisi olla päihde-, mielenterveys- ja kotihoitopalveluiden korvike. Potilaat tulisi mahdollisuuksien mukaan saada terveydenhoito- ja sosiaalipalvelujen sekä kolmannen sektorin asiakkaaksi, jotta ensihoito ei toimisi yhteiskuntamme hätäventtiilinä.

4.2. PELASTUSPALVELUN PELASTUS

Pelastuspalvelut toimivat hyvinvoinnin konkreettisessa etulinjassa. Työ on raskasta ja vaativaa. Pelastuspalvelut ja niitä tukevat järjestöt ovat ensimmäisinä paikalla liikenneonnettomuuksissa ja tulipaloissa. Tehtävien luonteen vuoksi palvelut on hajasijoitettava, jotta ne saavuttaisivat tulipalot ja liikenneonnettomuudet missä tahansa päin Suomea. Tämä asettaa toiminnan suunnittelulle ja tarjonnalle haasteita.

Pelastuspalveluille ei ole nykyisin korvamerkitä rahoitusta hyvinvointialueille. Tilanne on toistaiseksi siedettävä, mutta jatkoa ajatellen rahoituksen varaaminen erikseen pelastuspalveluille takaisi, että jokainen hyvinvointialue hoitaa pelastuspalveluiden riittävän rahoituksen alueellaan. Toinen vaihtoehto pelastusalan riittävän rahoituksen tur-

vaamiseksi on siirtää se hyvinvointialueilta suoraan valtion rahoittamaksi.

Pelastusalan suuriin haasteisiin lähitulevaisuudessa kuuluu henkilöstöpula. Aloitettuja aktiivisia toimia pelastajien riittävän määrän turvaamiseksi on jatkettava ja tarvittaessa kehitettävä uusia toimia. Käytännössä tämä tarkoittaa koulutuspaikkojen lisäämistä.

Sopimuspalokunnat ovat tärkeä osa pelastusjärjestelmää. Niiden tekemän työn arvo on tunnustettava juhlapuheiden lisäksi myös teoissa. Valtakunnanpolitiikassa tulee ottaa arvioitavaksi, voisiko esimerkiksi haja-asutusalueilla sopimuspalokuntalaisen hälytyskorvaus olla tuloa, joka ei vaikuttaisi esimerkiksi tukiin.

4.3. VÄESTÖNSUOJELU

Väestönsuojeluun varautumisen resursointi on vähäistä, sillä hyvinvointialueiden henkilötyövuosista suuntautuu siihen vain alle sadasosa. Lisäksi vaihtelu alueiden välillä on suurta.

Väestönsuojeluun varautumisessa on merkittäviä puutteita ja jopa osa minimivaateista jää nykyisin täyttämättä. Viiveetöntä väestön varoittamisen järjestelmää tulee edistää ja huolehtia yhdenmukaisista hälyttämisen periaatteista eri alueilla. Kansallista rauniopelastuskyvykkyyttä tulisi vahvistaa merkittävästi.

Keskeinen haaste on, miten tarpeen vaatiessa resursseja henkilöstöstä kalustoon pystytään siirtämään sujuvasti muilta toimialoilta väestönsuojelun tarpeisiin. Tässä asiassa viranomaisyhteistyön syventäminen ja jo toteutuneiden harjoitusten myötä tulleen opin soveltaminen ja jatkojalostaminen tulevissa harjoituksissa on hyödyksi. Pommisuojat on laitettava kuntoon.

5. HYVINVOINTIALUEIDEN HALLINTO KUNTOON

5.1. RIITTÄVÄ JA KANNUSTAVA RAHOITUS

Kiireellä läpi viedyn ja huonosti valmistellun hyvinvointialueuudistuksen tarkoitus oli parantaa palvelua ja karsia kustannuksia. Lopputuloksena saatiin supistuva palveluverkko, heikompi saavutettavuus ja kustannusten kasvu. Sote-mallia luotaessa huomioitiin liikaa muita kuin suomalaisten hoitamiseen liittyviä intressejä. Alueiden määrä ja hallinto tehtiin raskaaksi, ja julkiselle palvelulle tuli järjestämisvastuu, joka tarkoitti ideologisin perustein tehtyä kokonaisulkoistusten lopettamista.

Nykyinen hallitus korjaa hyvinvointialuelain valuvirheitä ja on tuonut esityksen eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Lausuntopalautteissa on esitetty yleisesti kritiikkiä lakiin kirjattua jälkikäteistarkistuksen mallia kohtaan.

Tilinpäätösennusteiden mukaan hyvinvointialueiden yhteenlasketun alijäämän ennakoidaan kasvavan noin 1,5 miljardiin euroon vuonna 2024. Alueelliset erot talouden tilassa ja näkymissä ovat merkittävät. Tilanne on erityisen huolestuttava etenkin viidellä alueella, joilla sekä vuoden 2023 että 2024 alijäämät kasvavat suuriksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää on uudistettava voimakkaammin ja kustannuskehitystä on hillittävä valtion ohjauksella ja tuella. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädäntöä tulee vielä nykyistä vahvemmin uudistaa vastaamaan nykyistä hyvinvointialuerakennetta. Alueita tulee lisäksi ohjata tiiviimpään hyvinvointialueiden väliseen yhteistyöhön.

Perussuomalaiset vastustaa massiiviseksi painuneita ”demokratiakustannuksia” ryhmärahoitukseen ja kokouspalkkioineen. Hyvinvointialueiden kokonaiskustannuksissa nämä kulut eivät ole ratkaisevassa asemassa, mutta taloudellisen niuk-

kuuden aikana kohtuuttoman suurten palkkioiden maksaminen ei sovellu perussuomalaiseen oikeudentajuun. Meidän tulee olla valmiita karsimaan toissijaisista kustannuksista. Poliittinen rälssi ei tarvitse enempää rahaa, mutta suomalainen sote tarvitsee sitä kipeästi.

5.2. TOIMINTA

Hyvinvointialueiden ongelmiin on etsitty apua konsulttien kalliista neuvoista ja organisaatiomuutoksista keskittämällä hoitoja hallitsemattoman suuriin yksiköihin ja rakentamalla uusia sairaaloita. Uudet organisaatiot, potilastietojärjestelmät tai rakennukset eivät ratkaise ongelmia. Ensiarvoisen tärkeää olisi saada painopiste ennaltaehkäisevään toimintaan. Henkilökunnan saaminen julkisen terveydenhuollon puolelle on ratkaiseva tavoite palveluiden turvaamisen näkökulmasta. Tämän toteutumiseksi tulee kehittää uudenlaisia ratkaisuja. Työn keskittäminen potilaiden hoitoon byrokratian sijasta on tärkeää.

Kiireettömässä perusterveydenhuollon avosairaanhoidon vastaanotto toiminnassa ja erikoissairaanhoidon hoitajajonoissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Hoitajajonon kasvu on kansallisesti pysähtynyt, mutta taso ei ole merkittävästi lyhentynyt. Hoitajajonoissa on edelleen suurta vaihtelua hyvinvointialueiden välillä ja erikoisalojen kesken. Vastaanotto toiminnassa ja hoitajajonoissa tulee pyrkiä tilanteeseen, jossa palveluiden saatavuus on yhdenvertainen riippumatta siitä missä asuu.

Hyvinvointialueet ovat kyenneet yleisellä tasolla järjestämään vanhusten ja vammaisten palvelut lain edellyttämällä tavalla paremmin kuin kunnat kykenivät. Alueiden välillä on kuitenkin merkittävää palvelukohtaista vaihtelua. Haasteena on alueiden

autonomian ja yhdenvertaisen palveluiden turvaamisen suhde.

Läikkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukemiseen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistämiseen kohdennetaan vuosina 2024–2027 terveyden edistämisen määrärahaa 27 miljoonaa euroa. Noin 50 000 omaishoitajasta 70 prosenttia on naisia.

5.3. HYVINVOINTIALUEIDEN JA KUNTIEN YHTEISTYÖ

Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyötä koskevista neuvotteluista säädetään laissa. Hyvinvointialueen ja sen alueen kuntien on neuvoteltava vähintään valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvistä asioista, kuten asukkaiden tarpeiden mukaisista palveluista, hyvinvoinnin edistämisestä, tietojärjestelmien yhteen toimivuudesta ja yhteistyön edellyttämistä yhteistoimintarakenteista ja -malleista.

Kunnilla ja hyvinvointialueilla on asukkaiden palveluihin liittyviä yhteistyötarpeita. Hyvinvointialueiden ja kuntien välisten yhdyspintojen toimivuudella voidaan vähentää tarvetta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

5.4. TUNNISTETUT RISKIT

5.4.1. Pirstaloitunut sosiaali- ja terveydenhuolto

Järjestelmä ei välttämättä muutu riittävän nopeasti alueellisesti ja kansallisesti yhtenäisemmäksi. Tämän seurauksena palveluiden saatavuudessa ja laadussa voi olla merkittäviä eroja alueiden välillä. Sote-palveluiden laatua ja tarjontaa tulee määrätietoisesti yhtenäistää. Lisäksi on kehitettävä mahdollisuuksia hyvinvointialueiden väliselle yhteistyölle, jossa yhden alueen hoitajajonoja puretaan hyödyntämällä toisen alueen palvelutuotantoa. Jos se sopii henkilölle itselleen, hoitoon hakeutuminen myös oman hyvinvointialueen ulkopuolella tulee tehdä nykyistä helpommaksi ja sitä mahdollisuutta pitäisi myös aktiivisesti tarjota sote-palvelussa asioiville asiakkaille.

5.4.2. Toteutuvatko lakisääteiset oikeudet?

Väestön lakisääteiset oikeudet eivät välttämättä toteudu hyvinvointialueilla. Joissakin tilanteissa hyvää tarkoittava lainsäädäntö voi paremman hoidon sijaan jopa huonontaa hoitoa. Hyvä esimerkki on aiemmin käytössä ollut hoitajamitoituksen korotus, joka johti tilanteeseen, jossa hoitoon ei päässyt, kun hoitajia ei ollut riittävästi.

5.4.3. Vaarantavatko säästöt hyvinvoinnin?

Hyvinvointialueiden rahoituksen säästöt voivat heikentää sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden riittävyttä, tasoa ja laatua. Tämän takia valtion on seurattava alueiden tilannetta tarkkaan ja mitoitettava ja kohdennettava säästötoimet siten, että kansalaisten perusoikeudet eivät vaarannu. Valtiolla on viimesijainen vastuu turvata väestön yhdenvertaisuus ja perusoikeuksien toteutuminen. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa valtio joutuu ottamaan hyvinvointialueen tarkkailuun, ohjaamaan aluetta muuttamaan toimintaansa tai yhdistymään toisiin alueisiin.

5.5. RATKAISUJA HALLINNON KORJAAMISEKSI

5.5.1. Kannustimet kohdalleen

Edellisen hallituksen soteuudistuksen ongelmat sekä paine terveys- ja sosiaalipalveluiden kysynnän ja kustannusten kasvun kautta luovat vaikean tilanteen. Ylivaalikautisesti on kuitenkin alettava pohtia, miten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä tulisi uudistaa, jotta kustannustehokkuus, laatu ja saatavuus pystyttäisiin varmistamaan tulevaisuudessa.

Hyvinvointialueiden kannustimia tehdä työnsä tehokkaasti on vahvistettava. Nykyinen malli, jossa valtio maksaa jälkikäteen ”kuittia vastaan” hyvinvointialueen toteutuneet kulut, ei tue toimintojen tehostamista, vaan päinvastoin luo viivettä kehitystyöhön.

Ainoa kannustin alueille toimia tehokkaasti on arviointimenettely, jossa voidaan äärimmillään päättää pakkoyhdistää alueita. Ei ole kuitenkaan takeita siitä, että alueiden yhdistäminen toisi säästöjä tai muuttaisi toimintatapoja paremmiksi.

Hyvinvointipomo tienaa kuin pääministeri - poliitikkojen hyvinvointialue ei kansalaisten pahoinvointia paranna.

Alueet saavat rahaa asukasmääränsä ja sairastavuuden perusteella. Rahoitus pitää kytkeä nykyistä paremmin siihen, miten hoito on järjestetty, ja esimerkiksi pitkien hoitajajonojen on oltava peruste lisäämisen sijaan vähentää rahoitusta. Ajan kanssa hyvästä ja tehokkaasta työstä maksaminen johtaisi tilanteeseen, jossa työ ja sen tulokset muuttuvat paremmiksi.

5.5.2. Ei maakuntaverolle

Yhdeksi ratkaisuksi on ehdotettu maakuntaveroa, jolloin alueiden verotusoikeus takaisi niille omat tulot. Kun hyvinvointialueen budjetti olisikin kerätty alueen asukkailta eikä saatu valtiolta, haluttomuus korottaa alueen asukkaiden verotusta ohjaisi aluetta tehostamaan sote-palveluiden tuotantoaan. Perussuomalaiset suhtautuu kielteisesti maakuntaveroon, sillä kunta- ja valtionverotuksen kylkeen tuotu uusi kolmas verotuksen taso monimutkaistaisi järjestelmää tarpeettomasti ja pakottaisi mittavaan lainsäädäntöurakkaan vero- ja sosiaaliturvalainsäädännön osalta. Vaikka maakuntaveron saattaisi olla tehokkaampi kannustin, se aiheuttaisi myös uusia vaikeita ongelmia eikä ratkaisisi perimmäisiä ongelmia tai alueiden välisiä eroja. Ja aivan varmasti maakuntaveron nostaisi kokonaisveroastetta, mitä ei voida sallia.

5.5.3. Hallintohimmelit alas

Hyvinvointialueuudistus on osaltaan johtanut keskiarvon määrän ja palkkauksen räjähdysmäiseen kasvuun. Todennäköisesti liian suuri organisaatio on sen kalleuden lisäksi kömpelö – organisaatioita on pakko madaltaa työrauhan turvaamiseksi ja kustannusten pienentämiseksi. Ylipäätään jokin yksinkertainenkin asia saattaa kiertää usean silmä- ja käsiparin kautta, ja nämä vähän lisäarvoa tuottavat kuittaukset syövät työaikaa, luovat viiveitä ja parad-

oksaalisesti kasvattavat virheiden mahdollisuuksia. Vastuukysymyksien tulisi olla nykyistä selvemmat.

5.5.4. Yksityisen tuotannon mukaan- otto vastuullisesti

Hyvinvointialueuudistuksen keskeinen ongelma on terveydenhoitopalveluiden järjestämisvastuun säilyttäminen julkiselle sektorille. Tämä yksityisen sektorin sulkeminen ulkopuolelle on johtanut tilanteeseen, jossa julkinen sektori joutuu henkilöstöpulassa ostamaan yksityiseltä sektorilta keikkalääkäreitä töihin. Kun yksityisen sektorin osaamista ei päästä hyödyntämään, osaaminen ei kehity ja kaikki tehdään vaikeimman ja kalliimman kautta.

On selvää, että julkisen sektorin järjestämisvastuuta on kevennettävä tulevaisuudessa. Yksityinen sektori on saatava mukaan palveluntuottajana. Tämä edellyttää riittävää kilpailua, eli terveysjättien oligopoliaseman ehkäisemistä sekä hankintaosaimista julkiselle sektorille.

Alkuvaiheessa tärkeintä olisi asettaa hintakatot vuokralääkäreille. Kattohinnoilla estetään mahdollinen ryöstöhinnoittelu, mutta samalla myös totutetaan hyvinvointialueita yksityisen sektorin palveluntuottajien hyödyntämisen asteittaiseen lisäämiseen.

5.5.5. Perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoito

Perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoito ovat toisistaan irrallisia järjestelmiä, ja lainsäädäntö asettaa niiden yhteistoiminnalle selkeitä rajoituksia. Tämä johtaa välillä outoihin tilanteisiin, joissa potilastieto ei kulje, toimenpiteet viivästyvät ja koko ajan odotellaan. Lainsäädäntöä ja tietojärjestelmiä on kehitettävä tavoitteena nykyistä saumattomampi yhteistyö.

6. VASTUU OMASTA ELÄMÄSTÄ

6.1. UUSAVUTTOMUUDESTA EROON

Kansalaisten heikko varautuminen, puutteelliset tiedot ja taidot ja oma-aloitteisuuden puute tulevat kalliiksi yhteiskunnalle. Jotta yhteiskunta voisi pitää huolta heikoimmistaan, kansalaisten on jatkossa pystyttävä varautumaan ja toimimaan oikein eri tilanteissa.

Palovaroittimet on saatu lain pakottamana joka kotiin, mutta löytykö joka kodista ensiapupakkuksia, sammutusvälineitä tai ensiaputaitoisia. Entä huoltovarmuuden kannalta välttämätön kotivara tai tavanomaisen tai pitkäkestoisinkin sähkökatkon sattuessa varalämmitysmahdollisuus, taskulamppu ja patteriradio.

Kirstynyt turvallisuustilanne ja sen tuomat uhkakuvat, pitkät välimatkat ja kylmä ilmasto edellyttävät, että kansalaiset osaavat ja toimivat vastaan tulevilla tilanteilla tarkoituksenmukaisesti.

Mitä tehdä, kun tulee haava sormeen tai kun on kuumetta, ja milloin pitää hakeutua hoitoon ja mihin. Vaikka perinteisesti nämä perustaidot ovat kuuluneet normaaliin kotikasvatukseen, emme voi luottaa siihen, että kaikissa kodeissa tuotaisiin riittävästi esiin arjen taitojen merkitystä. Siksi suomalaisilla kouluilla on iso vastuu. Kouluissa pitäisi nykyistä enemmän opettaa arjen taitoja ja varautu-

mista. Tämä vähentäisi viranomaisten turhaa kuormittumista asioilla, joista voi ja pitääkin selvittää itse. Viranomainen ei ole lähimainen.

6.2. HUONOT ELINTAVAT TULEVAT KALLIIKSI

Kakkostyyppin diabetes, alkoholi, tupakka ja liikunnan puute aiheuttavat eri arvioiden mukaan noin 5,5 miljardin vuotuiset terveydenhoitokustannukset. Epäsuorat kustannukset, kuten sairausjaksoihin menetetyt työtunnit ja verotulot, kasvaneet sosiaalimenot, varhaiset työkyvyttömyydet ja kroonisista vaivoista seuraavat mielenterveysongelmat, ovat valtavat. Ongelmista voi tulla helposti ylisukupolvisia huonojen tapojen periytyessä, kun lapsilla ei ole terveen elämän mallia.

Huonojen elintapojen laskun loppusumma on kokonaisuudessaan samaa luokkaa kuin valtion velanotto. Suomeksi sanottuna paremmalla ruokavaliolla, tupakoimattomuudella, alkoholin liikakäytön lopettamisella ja oikeaoppisella liikunnalla valtiomme budjettivaje olisi nolla.

Kansalaisia on kannustettava nykyistä enemmän ja tehokkaammin terveellisiin elämäntapoihin. Siitä ei hyödy pelkästään kansalainen itse, vaan koko yhteiskunta.

7. LOPPUSANAT

Nykyisin käytössä olevilla tupakan ja alkoholin haittaverotuksella on merkittävä ohjausvaikutus. Ruokavalion ja liikunnan osalta vastaava tuntuu olevan huomattavan vaikeaa.

Pelkän verokepin sijaan olisi harkittava mahdollisuuksia veroporkkanoihin. Entä jos tupakoinnin todistettavasta lopettamisesta tai alkoholitto- muudesta saisi haittaverojen välttämisen lisäksi työtuloverovähennyksen. Tai verorahoilla liikunta- paikkojen perustamisen ja tukemisen sijaan yhteis- kunta palkitsisi jotenkin lenkillä ja kuntosalilla käy- misestä. Samaten työmarkkinoilla pitäisi pystyä palkkauksen ja etujen kautta kannustamaan ihmi- siä liikkumaan ja pysymään terveinä. Työnantajalla ei nykyisin ole riittäviä kannustimia ohjata työnteki- jöitä ylivuosikymmeniseen hyvinvointiin ja tervey- teen, vähävaivaisesta eläkeiästä puhumattakaan.

Jos yhteiskunta toimii kansalaisten huonojen elintapojen vakuutusyhtiönä ja takaa ongelmien sattuessa toimeentulon ja terveydenhuollon, pitäisi myös olla mahdollista myöntää vakuutusmaksui- hin eli työn verotukseen alennuksia. Ei ole oikein, että ihmisiltä peritään sama työkyvyttömyysmaksu ja tulovero riippumatta siitä, miten elämänsä elää ja millaisia kustannuksia tai säästöjä yhteiskunnalle aiheuttaa.

sänmaamme kohtaa samanaikaisesti väestöke- hityksen aiheuttaman kustannusten kasvun ja haasteet sekä turvallisuusympäristömme perus- tavaa laatua olevan muuttumisen.

Meidän on pystyttävä vastaamaan sosiaali-, terveys- ja hoivamenojen tarpeen kasvamiseen yhä pienem- mällä maksajien joukolla, ja päättäväisesti torjut- tava pyrkimykset heikentää tilannetta entisestään sellaisella maahanmuutolla, joka parantamisen si- jaan heikentää tilannetta entisestään.

Vastaan tulevia ongelmia ei tule säikähtää. Meidän pitää luoda turvaverkot, jotka pystyvät otta- maan kiinni silloin, kun muita vaihtoehtoja ei ole. Samalla meidän tulee kuitenkin parantaa edelly- tyksiä sille, että suomalaisilla on aina mahdollisuus omin toimin selvitä tilanteista. Vastuuta kannetaan paitsi itsestä myös perheestä ja läheisistä. Mikäli emme taas löydä sisua ja oma-aloitteisuutta, mi- kään määrä verorahaa ei riitä takaamaan tulevai- suuden palveluita ja etuuksia.

Ryhtiä Suomi!

PERUSSUOMALAISET